૫૨૫૫

# अनुक्रमणिका.

**સમાપ્ત.**

૫૧૫૫

શ્રી ૧।

શ્રી ગણેશાયનમઃ

# વ્યાધિ મુકતાવળી.

## ભુખનું ચુર્ણ. ૧

સુંઠ ટાંક ૩ મરી ટાંક ૩ પીપર ટાંક ૩ અજમોદ ટાંક ૩ કાળુ જીરૂ ટાંક ૩ ઊજળુ જીરૂ ટાંક ૩ સિંધવ ટાંક ૩ હીંગ ટાંક ૧ એક સર્વે જણસોને ખાંડી એકઠી કરી વાસી પાણી સાથે ટાંક ૧।। સવારમાં ફાકે તો ભુખ ઉઘડે.

## કલઇ મારવાનો ઉપાય. ૨

કલઈ શેર ૦। ઠીકરીમાં મુકીને તળે તાપ કરીને તેલ તથા છાસ મધ્યે સોધી પછી હુ-

ળાદર શેર ૧ અજમો શેર એક ૧ એને વાટી ઝીણાં ભુકો કરીને થોડે થોડે ભુકો ભભરાવી એ ઠીકરી તળે તાપ કરવો. જ્યારે તે બરો-બર થાય ત્યારે ઊતારી મુકવું. એ કલ્લઇની ભસ્મ ગધ સાથે તથા સાકર જીરા સાથે આપે તો પ્રમેહ જાય.

## विंछिना विषनो उपाय. ३

રવિવારને દીવસે ઊજળ ચણોઠીનું મૂળ લાવિ રાખે. તે પાસે રાખે ને વીછી કરડે-લાની પાસે બેસી ઊજાણી દે તો વિંછિનું વીષ ઉતરી જાય.

## विंछीनो बीजो उपाय. ४

રવિવારે બાંય આંબલીનું મૂળ લાવિને ઊજણી નાંખે તો વિંછી ઉતરે.

## वीर्यथंभनो उपाय.

લાલ મરજાદનું મૂળ રવિવારે લાવિને કું

આરીને સુતરે બાંધી કેડે બાંધે તો થંભન થાય.

## વિર્યથંભનો બીજો ઉપાય. ૭

ભુંગમાલીનું મુલ્ક સુદ્ધાં લાવિને તાવિત કરીને કેડે બાંધે તો વિર્ય થંભી રહે. આગળ લાવે તો છુટી જાય. એની નીશાની એજે મનુઆરનાં જેવાં પાતરાં થાયછે તે જંગલ તથા વાડીમાં ઉગેછે.

## દાઢનો ઉપાય. ૮

હીંગ ટાંક ૦॥ અજમોદ ટાંક ૦॥ એ બંનેને એરંડાની નળીમાં ભરીને ધુણિ દે તો દાઢ દુ:ખતી મટે.

## શરીર ઉપર કરોળિયા થાયછે તેનો ઉપાય. ૯

કલાલસું બાળી રાખ કરી માંખણમાં ચોપડે તો કરોળીયા જાય.

## મવારખીનો ઉપાય.

જાયમાન ટાંક ૨ મરી ટાંક ૨ કરીયા-

તાની પાંદડી ટાંક ૨ ગોળ ટાંક ૩ એ સઘ-ળાંની ગોળી કરી ગોળી વાશી પાણી સાથે ખાય તો મબારખી દુર થાય.

## दारु अति चढेलो होय तेने उता-रवानो उपाय. ११

સાટોડીનો શખ તાજો જોએ જેની સાહી અગર સાહી નહી હોય તે લાવીને પછે નાક-માંહે પુગડે કરી ઘાલીએ ને કપાળે લાગે તે-વારે હુંશીયાર થાય અને તેની આદત જાય.

## धामणी शायनी पनेत ढोरने फुके तथा पुछडी मारे तेनो उपाय. १२

ખટ આંમળાનો રસ તથા પાંદસનો તથા કુંદનો રસ કાડીને સરવે એકઠાં કરી તે દરદ ઉપર ચોપડે તો મટી જાય.

## कंठमाळानो उपाय. १३

કાચબાની ઠીબનું કાડચું કુટી બારીક

કરી તેનો ભુકો ટાંક ૫ તથા તેલ શેર ૦ાા જેની દેહ પાતળી હોય તો ઘી શેર ૦ાા માં ઉકાળનાં ઉકાળતાં સરવ એકત્ર થાય તેને ઉતારવું અને કંઠમાળા ઉપર ચોપડવું જેથી પાકે નહીં તથા આરામ થાય.

## हाथरसनो उपाय तथा इंद्री जाडी तथा पातळी थई होय ते सरखी थवानो उपाय. १४

ગુગળ તોલા ૮ વછનાગ તો. ૨ સફેત ચણોઠી તો. ૨ તેલ મીઠું તો. ૮ મેડકીમસ્તી ભરો વસ્તીમાં મુએલો હોય. એ સરવને ખાંડી કુટી તેલમાં સરવેને કરમોડીને હાંલ્લામાં ઘાલે બીજવી રાખે પછી દીન ત્રણ પછી ચુવાની કાંણી સીસી મધ્યે ગાલીએ પછી તેનું તેલ અરગ નીકળે તે વાસણમાં રાખી મેલે ને કોઇને ઇંદ્રી વધારે થોડી હોય તેને ચોપડે તો આરામ થાય.

## अतीसार हरवा बाबतनो उपाय. १५

કાકસીંગનું મુળ ગાયનુ દુધ ટાંક ૯ માં મુળ ટાંક ૨ ઘસીને પીએ તો સારૂ થાય.

## आंखे खरज आवती होय तेनो उपाय. १६

સીંધવ મધમાં ઘસી ચોપડે તો આંખની ખરજ મટે.

## पेटमां करम पडे तेनो उपाय. १७

કંપીલો ટાંક ૨ ઊના પાણી સાથે ગળી ઉપર ખોરૂ ટોપરૂં ખાય તો તરત મટે.

## आंख रातीनो उपाय. १८

કરજનાં બીયાં વાટી લીંબુના રસમાં ગોળી કરી તેને દાનના દુધમાં ઘસીને આંજે તો આરામ થાય.

## कानमां खजुरा पेसे तेनो उपाय. १९

કડવી વલોડીનો રસ કાઢી કાંનમાં મુકે તો ખજુરો નીસરે.

## નાસૂરનો ઉપાય. ૨૦

જંગલ્લ ટાંક ૧ ગાયનુ માંખણુ ટાંક ૫ થાળીમાં મુકીને કળસીએ મરદન કીજે પછી તાંબાની ડાબડીમાં ઘાલીને નાકમાં નાખીએ તો મટે.

## જે કોઇયે ચોટ खાધી હોય તથા વાગ્યું હોય તેનો ઉપાય. ૨૧

સાબુ પઇસા ૪ ભાર બોર ટાંક ૧ ગુગળ ટાંક ૧ એ ત્રણે એકઠાં કરીને વાસણમાં પક-વીએ પછી એક થાય ત્યારે ઊતારવું ને ટાઢું પડયા પછી નર ચોખા. ૧ ભાર નર ખાય.

## જે કોઈ છોકરાને રડવું ઘણુ લાગ્યું હોય તેનો ઉપાય. ૨૨

રવીવારને દીને મુસલ્લાનું છોડું થોડું એક ઊતારીને રડતા છોકરાની કોટે બાંધે તો ર-ડતું રહે.

## જે કોઈ ઓરતને ફરજંદ મરી જતાં હોય અથવા અધુરે છુટતાં હોય તેનો ઉપાય. ૨૩

આદીતવારને દીને સફેત મોગરા મોટાનુ મુળ પુરવ દિશાએ રહીને લાવે ઊગમણી તરફનુ લેવુ તે ઓરતના ગળે બાંધે તો ફરજંન મરતુ રહે..

## છોકરાને ઓછાનો ઉપાય. ૨૪

મેદીનીનુ મુળ ઊગમણી દીસાએથી રવીવારને દીને લાવીને છોકરાની કોટે બાંધે તો મટી જાય.

## જે કોઈ સ્ત્રીને હાજત ઘણી આવતી હોય તે થોડી આવે તેનો ઉપાય તથા હમેલ પડતુ હોય તેનો ઉપાય. ૨૫

હરંમજગેર ટાંક ૪ ખાંડ ટાંક ૪ ગાયનુ

દુધ શેર ૦॥ તેમાં ઘોળીને ઊભી રહીને પીએ, તો આરામ થાય.

## डाढ दुखती होय तेनो उपाय. २६

ધાટરવેલના પાત્રાનો રસ કાઢી કાનમાં પાડે પછી તેના કુચા કાનપર મુકીએ તો બીતરના કીડા મરેછે.

## संघरणीनो उपाय. २७

સાટોડીનુ મુળ ટાંક ૭ મરી ટાંક ૭ સુઠ ટાંક ૭ ચીત્રો ટાં ૭ હરડેદલ ટાં. ૭ કાચકીની મીજ ટાં. ૭ તે સઘળાંને ખાંડી તેની પડીકી ૭ કરી સાત દીવસ સુધી વાસી પાણીમાં ફાકે તો મટે છે.

## केस जाय तेनो उपाय. २८

ગધેડાનાં લીડાં શેર ૨૦ લાવીને છાંયડામાં સુકવીએ પછી આખાં સુકવેલાં લીડાં કોરી હાંડીમાં ઘાલીએ તેમાં પાણી નાખીએ

પછી મોંઢે ઢાંકણુ દીજે ઉપર લેફ કીજે જેથી વરાળ નીસરે નહી પછી એક વાસણુ બીજુ જમીનમાં ડાટીએ તેના ઉપર લીડાં વાળી હાંલી મુકીએ ભઠી છાંણાં સાઠની કરવી જે વારે લીડાંની બદબો આવે તેવારે કાડીએ વાસણમાં ચુવો આવે તેમાં મલાઈ જેવો હોય તે જુદો કરી મલાઈ જેવા ચુવામાં ટંકણુ ખાર ટાંક ૫ તથા ઘી ટાંક ૫ તથા ઓદારસીગ ટાંક ૨ એ એને વાટી ઘીમાં મેળવી ભેળવી દેવું એ વાળે લગાડીએ તો ફરી વાળ આવે નહી.

## केस आवे तेनो उपाय.

બકરીની લીડીઓ શેર ૨૦ લાવી ઉપર પ્રમાણે ચુવો કાઢી ચોપડે તો કેસ આવે. ઘધેડાનો ચુવો વાલેસમાં સંદ્રા મેલીને મસાને લગાડે તો મસા જાય. આમથો ચુવો ને જુનો સરકો બન્ને એકઠાં કરી આંખે લગાડે અગર

બીજે કોઈ ઠેકાણે હોય ત્યાંથી જાય. હડકા હોળી તથા કંઠમાળા ઓછા બાલકના-ખરજવું તથા આંખમાં ખુન હોય તે વીગરે મટે.

## अंतरगलनो उपाय. २९

કાંકસીનાં પાનાં તથા જીરાનાં પાંદાં લાવીને માંહે અરીણુ ટાંક ૦ા એકઠું કરીને ચોપડે તો મટે.

## बळ वधे तेनो उपाय. ३०

એખરો ટાંક ૯ ગોખરૂ ટાંક ૯ સતાવરી ટાંક ૯ કૌંચ ટાંક ૯ નગોડનાં બીજ ટાંક ૯ ખાંડ ટાંક ૭ દીન પ્રત્યે ટાંક એક દુધ સાથે ફાકે તો બળ વધે.

## वंधेजनी गोळी. ३१

કપુર ટાંક ૩ જાયફળ ટાંક ૩ જાવંત્રી ટાંક ૩ કનક બીજ ટાંક ૩ સમદરસોસ ટાંક ૩ અકલકરો ટાંક ૯ ખુરાસાની અજમો ટાંક ૩ અરીણુ ટાંક ૩ વછનાગ ટાંક ૧ એ સરવે

વાટીને બારીક કરીને પછી સેહેત તથા પાનના રસમાં ચણીબોર જેવડી ગોળી કરીએ એ ગોળી એક રાતમાં દુધ સાથે ગળે તો તરત બંધ થાય.

## आंखनी खरजनो उपाय. ३२

બેડાની મીજ મધ સાથે ઘસીને આંજે તો તુરત મટે.

## बंधेजनो बीजो उपाय. ३३

કળાચ ટાંક ૨૦ મુસળીકંદ ટાંક ૨૦ લોચંન ટાંક ૧૦ અકલકરો ટાંક ૧૦ લવીંગ ટાંક ૧૦ ઊટીગણ ટાંક ૧૦ બીલી ટાંક ૧૦ તજ ટાંક ૧૨ એખરો ટાંક ૧૦ અતીબળ ટાંક ૧૦ ગોખરૂ ટાંક ૧૦ સીગોડા ટાંક ૩૦ એ સરવેને વાટી એકત્ર કરીને દરરોજ એક ટાંક ખાય ઉપર દુધ પીઓ તો ક્ષુધા વધે અકલ આવે ઝાડાનો અટકાવ થાય.

## भुखनो बीजो उपाय. ३४

અજમોદ શેર ૦॥ સુરોખાર ટાંક ૯ એ બંનેને એકત્ર કરી વાટીને ટાંક ૧॥ ને આશરે પાણી સાથે ફાકે તો ભુખ લાગે વાયુ હણે.

## आधाशीशीनो उपाय. ३५

ખાસના કુતરાનો રસ કાઢીને નાકમાં ટીપાં મેલે તો આધાશીશી જાય.

## मारछीनो उपाय. ३६

સેગુના છોડા લીંમડાની છાલ સીસમનાં છોડાંને લવીંગ એ સઘલાંને સમભાગે ઊકાળી પાય તો મુછા છીટલે.

## लुखस तथा ववलाटनो उपाय. ३७

બાવચી ટાંક ૯ પુઆડાનાં બીજ ટાંક ૯ હલદર ટાંક ૨ દારૂહલદર ટાંક ૨ તેલ ટાંક ૫ સરસવ ટાંક ૩ ઉપલેટ ટાંક ૩ એ સરવેને ખાંડી એકત્ર કરી દીવસ ૫ આથી રાખી

પછી લગાડે તો વવલાટ મટે તથા ખસ જાય.

## खरजवुं तथा करमलानो उपाय. ३८

ભીલુ ટાંક ૩ રાળ ટાંક ૩ હરતાલ ટાંક ૩ મનશીલ ટાંક ૧ ભિટીઓ ગંધક ટાંક ૨ કરેણુની કલી ટાંક ૧ કરજણી ટાંક ૧ નેપાલો ટાંક ૧ એ સરવેને વાટીને એકત્ર કરી ઊકાળી એ પછી તેને લગાડીએ તો મટે.

## चांदीनो उपाय. ३९

તલી લાવીને બાળીને તેની રાખ કરીને પછી સુવાવડીના દુધમાં રાખીને કરમોડીએ ને એ ભુકો કરી રાખી પોતાના થુંકથી લગાડે તો રૂઝ જાય.

## सेतानबाजीनो उपाय. ४०

ભાંગરાનુ મુળ શનીવારે નોતરીને રવીવારે લાવે તે રોગીની કમરે બાંધે તે સેતાનબાજી નહીં થાય સારૂ થાય.

## पीनसन प्रकार ४१.

ટીડોરીનાં પાંદડાંનો રસ તથા ચીણીઓ કપુર બંનેને વાટી નાકમાં ટીપાં નાખીએ તો નાકમાં છોડ બંધાય નહીં અને કાલો હોય તે મટે.

## गडगुमड तथा कंठमालानो उपाय. ४२

કપીલો ટાંક ૧ સીંદુર ટાંક ૧ સોનાગેરૂ ટાંક ૧ ગુગળ ટાંક ૧ સીંધવ ટાંક ૧ મીણ ટાંક ૧૫ ઘી ટાંક ૮ એ સરવેને ચુલે ચઢાવી એકરસ કરી પછી તેપર લગાડે તો મટે.

## कंठमाळ तथा गडगुमडनो बीजो उपाय. ४३

મીણ ટાંક ૬ મનસલ ટાંક ૬ મરી ટાંક ૩ સીંદુર ટાંક ૩ રાળ ટાંક ૩ ગુગલ ટાંક ૩ કપીલો ટાંક ૩ એરંજો ટાંક ૩ સોનાગેરૂ ટાંક ૩ ટંકણખાર ટાંક ૩ ગાયનુ ઘી શેર ૦॥

લાવીને સઘળું એકઠું કરી ગરમી ઉપર મુકી એકરસ થાય એટલે નીચુ ઊતારવું પછી તે ઉપર ચોપડે તો રૂજે તથા કંઠમાળ પણ મટે.

## બાલકની સસણીનો ઉપાય. ૪૪

આંદરવાણીનુ મુળ એલચી એ બન્નેને ઘસીને પીએ તો મટે.

## પીનસનો બીજો ઉપાય. ૪૫

ઘલોડીના મુળમાં કપુર ઘાલીને નાકમાં ટીપાં મુકે તો પીનસ મટી જાય.

## દરાજ રાતી તથા કાલીનો ઉપાય. ૪૬

એલીઓ સાજીખાર અરેજલ ખેરસોલ એ ચારેને વાટી જાંબુવાના રસમાં દીન ૭ સુધી ખમતુ ખમતુ લગાડે તો તરત મટી જાય ઉપર પાણી લગાડવું નહીં.

## વલાનો ઉપાય. ૪૭

લશણનો કાંદો તથા હીંગ બેઊને કચરી

લુગદી કરી પા ટાંક ૩–૪ દીવસ સુધી બાંધે તો દોરો નીસરી પડે.

## હડકાયા કુતરાનો ઉપાય. ૪૮

ભુગનો રસ ટાંક ૫ ભાંયરેગણીનો રસ ટાંક ૫ એ બંનેને એકઠાં કરી પીએ તો હડકવા મટે.

## પીનસનો ત્રીજો ઉપાય. ૪૯

કોડી બાળીને અડધી ઘીમાં મેળવીને નાસ દે તો પીનસ મટે.

## મરડો લોહિ તથા જલસ પડતું હોય તેનો ઉપાય. ૫૦

કેરબો ટાં. ૧ સુંઠ ટાં. ૧ જાવંતરી ટાં. ૧ બોર ટાં. ૨ એ સર્વેને ખાંડી ગોળમાં ગોળી ચાર કરવી તે ગળાવાથી મટે.

## ઓછાપરાનો ત્રીજો ઉપાય. ૫૧

મનશળને ઉના પાણીયે ધોઈ ટાં. ૨

હડતાળ ટાં. ૨ ગંધક ટાં. ૨ સરડી એરં-ડીની બીજ શેર ૦। એ સર્વેને એકત્ર કરી લીંબુના રસમાં થપેલી કરી મુકીયે પછી ગાયના ઘીમાં શીણવું. પછી સાબુના પાણીયે ફોલ્લા ધોઈ ઉપર ચોપડે તો મટે કરવલા તથા ખરજ દૂર થાય.

## હેડકીનો ઉપાય. ૯૨

મખુશળ તથા જીરૂ એ બેની એકઠી પોટલી કરી મોઢામાં રાખે તો હેડકી મટે.

## પેશાબ છુટે તેનો ઉપાય. ૯૩

સમુદરફળ ટાં. ૧ ખાંડ ટાં. ૨ પાણી સાથે ફાકે ને ઉપર પાણીથી પીયે તો પેશાબ છુટે.

## વીર્યથંભ થવાનો ઉપાય. ૯૪

શફેત કેરણની જડની છાલ લાવીને છાંયડે સુકવી પછી ખાંડી આકડાના દુધ સાથે

ગોળી જુવારના દાણા જેવડી કરે. પછે થુંક સાથે લેપ કીજે ત્રણ ઘડી સુધી થોભે પછી ઘડી પાંચ સુધી થંભન થાય છે.

## उंघ ना आवति होय तेनो उपाय. ५५

માંખની હગાર થાંન સાથે ઘસી આંખે આંજે તો ઊંઘ આવે.

## कीड तथा खील लुखस तथा ओ-छापरनो उपाय. ५६

સોમલ ટાંક ૧ મનશળ ટાં. ૧ મરતકી ટાં. ૧ ભીલાંમાં ટાં. ૫ તેલ શેર ૧ કડાઈમાં ઉકાળી ભીલામાનો ગર કરી માંહે નાંખી પછી મનશલ નાંખીયે પછી સોમલ નાંખીયે અને પછી મરતકી નાખો એવું ઊકાલીયે કે અંદરથી ભડકા નીકળે. ત્યારે ઊતારી ટાઢું કરી ઉપલા દરદવાળાને ચોપડેથી આરામ થાય છે.

## વાસણ ભાગ્યાં હોય તે સાંધવાનો ઉપાય. ૯૭

સમાંદુ ટાંક ૧ લાવીને મહંમ ખલીયે પછી કપડે ચાલીએ પછી રોગાન ટાં. ૧ કેશર ટાં. ૧ એ ત્રણ એકત્ર કરી વાસણ ફુટું હોય ત્યાં લગાડીયે કે તુરત સંધાઇ જાય.

## વાસણ ભાગ્યાનો બીજો ઉપાય. ૯૮

મસ્તકી ચુનાની રાખ તથા બિદાની સફેતો એ સર્વેને એકઠું કરી અંગારી ઉપર તપાવેલા વાસણને ચોપડે તો સાંધો તુરત મળી જાય.

## બંધેજનો ગોળીનો ઉપાય. ૯૯

મસ્તકી વાલ ૧ બરાસ વા. ૧ સમુદરફેણ પ્રથમ દુધમાં રાખીયે તેમાંથી કાઢી ધંતુરાના રસમાં લગાર ઘસી પછી અબીલમાં ઘાલીયે પછી તેને પરતીયે ગોળી મરી જેવડી

સર્વે ભેગાવીને કરીયે તે ગોળીને થુંક વડે ઘસી પાંને ચોપડી ઈંદ્રીએ એ પાંન ઘડી ૪ રાખી પછી છોડી ઘડી ૪ સુધી સંભોગ ન કરે પછી સંભોગ ન કરતાં પોર એક સુધી બંધે રહે.

## આંખ દુખતી હોય તેનો ઉપાય. ૯૦

લવંગના કણુ ૫ લોધર ટાંક ૦ાા અફીણ ટાંક ૦ા મોરથુથુ ટાં. ૦ા આંબલાનો રસ સુશુંટીને પાણીસુ પોટલી આંખે અરાડે તો આરામ થાય.

## ખસનો ઉપાય. ૯૧

કરંજીયું તેલ તથા ચુનો મલમ કરી લગાડે તો ખસ જાય.

## ખરસુઆનો ઉપાય. ૯૨

ધલોડીનાં પાંદડાંનો રસ ખરજવા ઉપર મરદન કરે તો આરામ થાય.

## वाखंडनो उपाय. ६३

ભાંગરાનો રસ આંખે લગાડે તો વાખંડ જાય.

## आंजणीनो इलाज ६४

ભેંસના છાણનો રસ ને ગાયનું દુધ ભેળાં કરી ચોપડે તો આરામ થાય.

## आंखनुं तेज घधे तेनो इलाज. ६५

કુઆરનો રસ આંખે ચોપડે તથા આછા મણમાં ત્રીફલા વાટીને ભરે તો તેજ વધે.

## मरदीनो तथा कामप्राप्तिनो इलाज. ६६

માલકાંકણીનો બીજ ટાંક ૯ ગોળ મધે ગોળી ટાંક ૦ાા ભારની ખાય તો શ્વાસ મટે મરદી વધે તથા કામ ઉત્પન્ન થાય.

## रसे लीट जाय तेनो उपाय. ६७

દુધીઓ વછનાગ ટાં. ૧ ફટકડી ટાં. ૧ સાજી ટાં. ૧ કલીચુનો ટાં. ૧ સમભાગ પા-

ટીને પાછણાં પાડીયે ને ગદભરે તો ટલે.

## બવેશીનો ઇલાજ. ૬૮

કાકસીનાં પાતરાં પૈસા ૧ ભાર તે મરદીયે પછી ગોળ પૈસા ૨ ભાર રોજ દીન ૭ સુધી ખાંય તો લોહીનો દદુંડો પડતો હોય તો બંધ●થાય મસો દુઝતો હોય તે પણ બંધ થાય.

## મરદીની ગોળીનો બીજો ઇલાજ. ૬૯

હીંગલોક ટાં. ાા ટંકણખાર ટાં. ાા ચીણીયુંકપુર ટાં. ાા ગોળ જુના મધે ગોળી ચણીઓરજેવડી કરી રાત ત્રણ ઘડી ગયા પછી ખાય તો ઘડી બે તથા ચાર સ્થંભન થાય.

## મરહમ કોડી ચાંદીનો ઇલાજ. ૭૦

મોરથુથુ તથા જુની સોપારી તથા ચાંમડું એ સર્વેને સમભાગે હીકરીમાં બાલીયે એ રાખને ઘી મધે કાલવી ચોપડે તો મટે.

## आंखना जांजवानो इलाज. ७१

અફીણ જેવા કાલા રંગનું નરમ ગોળ જેવું થાયછે તે એક જાતના ઝાડનો ગુંદર હોયછે ને તે વીલાયતી વશાણું છે તેનું નામ "હીંદુદેદૂશમારી" તેને ગોળના પાણી મધે ઘસીને આંખે આંજે તો દુધરાં તથા જાંજ-વાં મટે.

## मरद तथा ओरत रतांधलुं देखे नहीं एनो इलाज. ७२

મધ તથા બકરીના પીધાનું પાણી એકઠું કરીને આંજે તો આરામ થાય.

## आंखनुं तेज वधारे ने पडळ टाळे एनो इलाज. ७३

પ્રથમ ખાખરીયુ વાટીને લીંબુના રસનાં ટીપાં ૭ દીજે છાયામાં સુકવીયે પછી છેલો પટ તડકે સુકવીયે જેમ જેમ ઘણો તડકો

છે તેમ સારૂ પડલ ઝટ છુટે કાચાં લીંબુના રસમાં ફલશીઆપર ઘસીને આંજે તો આરામ થાય.

## લોહીવાડાનો ઉપાય. ૭૪

પ્રથમ લુણીનાં બીજ પૈસા ૧ ભા. ઠીકરીમાં જરાક શેકીને અદકચરાં કરે પછી પાણી શેર ૦॥ મધે ભીજવીને તેનો અરગ કાડીયે. તે અરગ પડી રહે ત્યાર પછી ૪ ઘડી પછી કાડવો તેમાં ગુલેચરમાંની ટાં. ૧ વાટી નાખીયે પછી માંહે ખાંડ પૈસા ૨ ભાર નાંખી સરબત જેવું કરીને ઉપર પરતવા વંશલોચન ટાં. ૦॥ નાંખીને પીયે તો લોહીવા તુરત મીટે તથા મરડો પણ મીટે.

## લોહીવાનો બીજા ઉપાય. ૭૯

સુંઠ તથા વજકાવલી તથા ગોખરૂ સમભાગે જેટલાં થાય તેટલો ગોળ ભેળીને લીંબુ

જેવડી ગોળી કરી સાંજસવારે એકેક ખવા-ડીયે તો આરામ થાય.

## मरदनी हरभातनी धात जाती होय ते बंध थाय तेनो उपाय. ७६

ઊટકંટાનું મુળ લાવીને દુધ શેર ૦॥ માં ઘસીને પીયે તો ધાત બંધ થાય.

## जे कोइनो कान पाक्यो होय तेनो उपाय. ७७

ટંકણ ફુલાવીને કાનમાં મુકે પછી લીંબુનો રસ ટીપાં ૪–૫ મુકે તો પરૂ વહેતુ બંધ થાય અને મટી જાય.

## अतीसारनो उपाय. ७८

જાયફર ટાંક ૦॥ સુંઠ ટાંક ૨ વાટીને પાણી સાથે ફાકે તો આરામ થાય.

## संघरणी मरडानो उपाय. ७९

સુંઠ ટાંક ૨ ધાણા ટાંક ૨ અજમોદ

ટાંક ૨ અતીવીસનીકળી ટાંક ૨ કોલાપાડાલ ટાંક ૨ ગળો ટાંક ૨ પીપળીમુળ ટાંક ૨ એ સરવેની પડી ૩ કરીને એક પડીને શેર પાણીમાં ઉકાળી શેર ૦। પાણી રહે ત્યારે ઉતારી ટાહુ કરીને પીએ તો સંઘરણી મરડો તથા અતીસાર મટે.

## हेडकीनो उपाय. ८०

બોરના ઠળીયાની મીજ ૭ કુટીને લવીંગ ૭ કુટીને એકત્ર કરીને મધ સાથે ભેળવીને ખાય તો મટે.

## सरपना वीषनो उपाय. ८१

મોરથુથુ ટાંક ૧૦ નેપાળાની મીજ ટાંક ૧૦ મરી ટાંક ૧૦ એ સરવેને વાટી કપડછાણ કરી લીંબુ ૧૨૫ લાવી પછી તાંબાના તપેલામાં રસ કાડી ત્રણે ચીજોનો ભુકો નાખી તે નીપજે એટલે ઊતારી રાખી મેલે ને સરપ કરડે તેને દસમેઢારે પાછણાં ૭ પા-

ડીએ પછી ઉપર લખેલુ ઓસડ ચોપડે તો તરત વીખ જતુ રહે. વીછીને પણ ઉપરનું ઓસડ લાગુ પડશે.

## लोहीखंडवाडानो उपाय. ८२

અફીણ સારૂં ચોખુ ટાંક ०ા હીંગલોક ટાંક ૧ જાયફળ ટાંક ૧ સુંઠ ટાંક ૧ એ ચારેને ખાંડીને નાના બાળકને એ ભુકો ટાંક ०ા અને મોટાને ટાંક ०ાા પ્રભાતે ગાયના દહીં સાથે ખાય અને સાંજે ચોખાના ધોવણમાં ખાય તો તરત મટે.

## पेटमां करमीया तथा सरमीआ पडे तेनो उपाय. ८३

મેદીના પાંદડાંને પાણીમાં ભીંજવી રાખી સવારમાં તે પાણી ગાળીને પીએ તો આરામ થાય.

## राजाने तावे करवानो उपाय. ८४

વડની હેઠે બીજા નાંના વડ ઉગે તેને

શનીવારે નોતરીને રવીવારેને દીવસે કાઢીને સીંદુર ચોપડીએ તથા લોબાનનો ધુપ કરીએ ને તેને માદળીઆમાં ઘાલી હાથે બાંધે તોવશ થાય.

## આંખની ગોળી રતાંધળા તથા ઢાલતી રહે તથા વાખંડ જાય તેનો ઉપાય. ૮૯

જીરૂ ટાંક ૮ હીમજી હરડા ટાંક ૫ સાકર ટાં. ૫ વાટી કપડછાંણ કરી પાણી ટાંક ૧૫ સાથે ખળીએ પછી મોળીને ચણા જેવડી કરીયે જીરાને મકુમ વાટીને અરગ કાઢીએ પછી જાડા કપડામાં કાઢી ગળવું કુચા રહે તેને રાખી મુકવા. ને અરગ ઉપલી બે વસ્તુમાં ભેળવી ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ગોળી કરી આંખે અંજન કરે તો આરામ થાય.

## આંખમાં અંજન કરવાની ગોળી. ૮૬

ખાપરીસું ટાંક ૧ હીરાબોલ ટાંક ૧ પી-

પર ટાંક ૧ સીંધવ ટાંક ૧ રવાંજણી ટાંક ૧ ફટકડી ફુલાવેલી ટાંક ૧ સાકર ટાંક ૧ એ-લચી ટાંક ૧ સોનાગેરૂ ટાંક ૧ એ સઘળાંને સમભાગે લઇ વાટી કપડછાણ કરી આમલી-ના પાંદડાના રસમાં કાંસાની થાળીમાં વાડ-કાથી વાટીએ ગકંમ ઘસીએ પછી ગોળી વાળવા જેવું થાય ત્યારે તોવેરના દાણા જે-વડી ગોળી વાળી પછી ત્રાંબાના કળસીયાને તળીએ પાણીવડે ઘસી આંજન કરે તો ફુલ વીગરે તરત મટે તથા તેજ વધે ને દુખ-તી રહે.

## आंखने वाखद थयुं होय के केश गया होय तेनो उपाय तथा वखलती होय तेनो उपाय. ८७

આકડાના દુધ મધે રની બત્તી ૩ તથા ચાર ટચલી આંગળી જેવડી જાડી કરી તેમાં ભીજવી પછી સુકવીએ તડકે તથા છાયામાં

સુકવે એવા ૩-૪ પટ બીજવી સુકવવું પછી મોગરેલ એ કોડીઆમાં ભરી એ બત્તીનો દીવો કરી કાજલને પાડી તે કાજલને ખલ મધે ઘાલીને ઘડી ૧ સુધી ખલીએ અમથુ કોરૂ પીસીયે પછી શાશીમાં ભરીએ જેને આંખે વીખ હોય તેને મોગરેલનુ ટીંપુ લઇને કાજલમાં એકઠું કરીને આંખે આંજન કરે તો આંખની વાખદ વવલાટ તથા કેશ ગયા હોય તે આવે. દીન ૧૦-૧૫ ઓસડ કરે એ ચચરે તો કસી ચંતા નહીં. ૩-૪ દીનમાં વાળ આવે.

## कान पाकानो उपाय. ८८

લસાણની કળી ૪ મેથી ટાંક ૦॥ અજ-મોદ ટાંક ૦॥ મોરથુથુ ટાંક ૦॥ એ સરવેને વાટી ભુકો કરી ધંતુરાના પાંદડાનો રસ ટાંક ૯ મીઠું તેલ ટાંક ૯ એ સરવેને એકઠું કરી લોઢાના વાડકામાં ઉકાળી સઘળો રસ બાળી

જાય ને નરૂ તેલ રહે ત્યારે ઉતારે એ તેલનાં કાંનમાં ટીપાં પાડે તો મટે.

## जे कोइने आंख गमे तेवी दुःखती होय तेनो उपाय ८९

અફીણુ ચણી ૬ ભાર લોધર ટાંક ૦ા ફટકડી ટાંક ૦ા લવીંગ ટાંક ૦ા એલચી ટાંક ૦ા એ સરવેને મકંમ પીસીને કપડછાંણુ કરી પાકી આમલીના ગરના રસમાં પોટલી બાંધી ભીજવી વાસી પાણીમાં આંખે અડાડે તો મટી જાય.

## खरजनो उपाय. ९०

કોસમેલ તેલ જુનુ ૩–૪ વરસનું લાવી ખરજ ઉપર ચોપડે તો દીન ૧૦ આરામ થાય.

## खरजनो बीजो उपाय. ९१

આકડાનુ દુધ ફોલા ફોડીને ચોપડે તો દીન ૮ માં આરામ થાય.

## दसतांन सरव जाय तेनो उपाय. ९२

લાખડોડી ખગર ખરવેલી ટાંક ૦॥ સાકર ટાંક ૩ ગોપીચંદન ટાંક ૧ કાથો ટાંક ૦॥ સર્વેને ખાંડીને કપડછાણ કરીને ચોખાના ધોવણમાં ફાકે તો બંધ થાય.

## दसतांनपरनो बीजो उपाय. ९३

આસોપાલવની છાલ શેર ૦॥ દુધ શેર ૨ પાણી શેર ૧ ઘાલીને ઊકાલી શેર ૦॥ રહે ત્યારે ઊતારી તે મધ્યે સાકર નાખીને પાએ તો આરામ થાય.

## बइरानी जात बाहार नीसरे तेनो उपाय. ९४

જુની ઈંટ વરસ ૨૦૦ ની તેનો ભુકો ટાંક ૮ અસારીયો ટાંક ૫ વાટીને પોટલી કરી છુપા ભાગ મધે રાખે તો આરામ થાય.

## દસતાનનો ત્રીજો ઉપાય. ૯૫

કુંભીની છાલ તથા તણુછની છાલ પાણી મધે ઘસીને પીએ તો આરામ થાય.

## વછરાને પેસાબ સાથે લોહી પડતું હોય તેનો ઉપાય. ૯૬

હીગોલાનો ચુંદર ટાંક રાા મસન ટાંક રાા એ બંનેને વાટી ગોળી ટાંક ૧ા ની કરે સાંજ સવાર એક ગોળી ખાય. એ ગોળીને સુકાયા પછી ભાગી ત્રણ ભાગ કરી ગોળ સાથે લપેટીને ખાય તો લોહીવા જાય.

## વછરાને ફરજન નહી થાય તેનો ઉપાય. ૯૭

એલચી ટાંક ૧૦ તુકમરીહાનનાં બીજ ટાંક ૧૦ સાકર શેર ૦ા છાણાની રાખ શેર ૦ા રાતી ગાયનુ દુધ શેર ૦ા દસ્તાન આયા પછી ૩ દહાડે ટાંક ૩ દુધ સાથે ફાકે તો ફરજંદ થાય.

## વરાને છોકરું જણતાં ઓજદસલું હોય તેનો ઉપાય. ૯૮

જુની ઇંટ તથા બોરસડીની છાલ તથા ફટકડી સંમભાગે લઈ પોટલી કરી છુપા ભાગમાં રાખે તો આરામ થાય.

## પીઓ તથા ગાલાનો ઉપાય. ૯૯

હરડેદળ ટાંક ૫ પીપલીમુળ ટાંક ૫ એ બંને એકઠાં કરી વાટીને કપડછાણ કરી હીંગ ટાંક ૫ સારી ભેલવી વાટીને પછી ટાંક ૨ ને આશરે ફાકે તો ગોળો જાય.

## પીઓ તથા ગોલાનો બીજો ઉપાય. ૧૦૦

બેવડીયો સુરોખાર ટાંક ૧ ઘી શેર ૦। સાથે ખાય તો ગોળો તથા પીઓ મટે

## ગોળો તથા પીયાનો ત્રીજો ઉપાય. ૧૦૧

જુવારની ધાંણી શેર ૧ સીધાલુણ શેર

૧ વાટી કુંવારનો રસ કાઢી તેમાં રોટલો બાંધવો પછી એક હાથ ઊંડો ખાડો કરી ૧૫ ૨૦ છાંણાં મુકવાં તેના ઉપર એક ઠીકરીમાં રોટલો મુકવો પછી તેના ઉપર કરવો બીજી કરી ઢાંકવી તેના ઉપર છાંણાં મુકી તાપથી એ રોટલાને બાળી રાખ થવા દેવી તે રાખ ટાંક ૩ ને આશરે ફાકે તો ગોળો પીઓ તથા બરોળ જાય.

## सीतलानु फुलु तथा बीजी जतना फुलानों उपाय. १०२

કાઠા ઘઊંનો આટો મેદા જેવો બારીક હોય તે શેર ૧ મીઠું ઊજળુ શેર ૧ સંભાગે કરી પછી કોરો ચવડો લાવીને તે માંહે મુકે ને મોઢું મજબુત કરે પછી ખાડો ખોદીને આસપાસ છાણાં ભરીને આગ દીજે ૨૫-૩૦ છાંણાની એ પાકે ત્યારે ઊતારે તે વાટીને આંખમાં અંજન કીજે ફુલુ તથા છાંયા જાં

હોય ત્યાં ભરણ ભરે ઘણા દીન સુધી તો ગ્રં મે તેવી જાતનુ ફુલ હોય તે મટે.

## आंधलो देखतो थाय तेनो उपाय. १०३

શેજલી ચક્ષાંઠીનુ મુળ ઘસીને આજે તો આંધલો દેખે.

## नालकोड तथा कंठोदरनो उपाय. १०४

બાજરીના લોટને થોરના દુધમાં ભીજવીને ગોળી ચણીબોર જેવડી કરીને ગળે તો કંઠોદર જાય.

## ओकारीनो उपाय. १०५

સાકર ઘસીને સુગર માખીનુ ઘર કાલા મુસુખાની રાખ ભેળવી તુલસીના રસમાં મધ મુકીને પીએ તો આરામ થાય.

## अकडवा तथा पेटनु सुल तथा पगना वानो इलाज. १०६

પારો ટાંક ૧ વછનાગ ટાંક ૧ નીસોતર

ટાંક ૧ સોમલ ટાંક ૧ મોરથુથું ટાંક ૧ ચણોઠી રાતી ટાંક ૧ લસાણુ ટાંક ૧ ટંકણખાર ટાંક ૧ વજકાવલી ટાંક ૧ જવખાર ટાંક ૧ સંચર ટાંક ૧ ધોસ ટાંક ૧ ચીત્રો ટાંક ૧ નરવસી ટાંક ૧ બીડલવણ ટાંક ૧ હીંગલોક ટાંક ૧ ગંધક ટાંક ૧ નવસાર ટાંક ૧ લીંગાણું ટાંક ૩ સીંધવ ટાંક ૧ ઊજલી ચણોઠી ટાંક ૧ સીંદુર ટાંક ૧ સુરોખાર ટાંક ૧ ખારીલુણ ટાંક ૧ સાજી ટાંક ૧ બાંગરો ટાંક ૧ હેરબી ટાંક ૧ નેપાલો ટાંક ૧ લવણ ટાંક ૧ એ સરવેને વાટીને ગાયના મુતરમાં પોહોર ૪ સુધી પલારી પછી લીંબુના રસમાં ભેલીગે પછી જાં પીડ હોય ત્યાં ચોપડીએ પાછડા પાડીને તો પીડ, સુલ, રાધણ, સંધીવા વગેરે ચોરાશી વા ટળે છે.

## गुमडुं रुझववानो मलम. १०७

મોગરો શેર ૦। મીણી શેર ૦। બોદાર-

સીંગ ટાંક ૯ સપેતો શેર ૦। એ સરવેને એકઠા કરી મલમ કરવો.

## वहुराने सुवावडमां माथु दुखतुं होय तथा सरीर कलतुं होय तेनो उपाय. १०८

કડવી તુમડી તેનો ગર કડવો હોય તે લાવીને બીયાં કાડીને તેલ શેર ૦॥। મધે તળે એકરસ થાય ત્યારે ઊતારે ને સીસો ભરી મુકે પછી સરીરે ચોળે તો વાયે કળતુ શરીર રહે.

## वहुराने जण्या पछी लोही तथा कचरो नही पडे तेनो उपाय. १०९

એરંજા ટાંક ૪ મીણી રાતુ ટાંક ૪ ભેલીને લુગડું પલાસ્તર કીજે પ્રથમ કસ્તુરી ચણા ૨ ભાર રૂમાં ઘાલીને ડુંટી ઉપર મુકી પેલુ પલાસ્તર ઉપર બાંધે ઘડી ૫ સાજે તથા ઘડી ૫ સવારે જાંસુધી પેટનો રસ પડે

તાંહાંસુધી પાટો રાખે પછી કચરો છુટયા પછી અને બાર નીસરા પછી બાંધેલો પાટો ઉતાવ-ળથી છોડી લેવો વાર થાય તો પેટનાં આંતરડાં ટુટી પડે તેવારે માઠું થાય માટે રૂનુ પુમડું તથા પલાસ્તર લઈ લેવું જેથી આરામ થાય.

## स्त्रीनी जातबाहार नीसरे अगर पाणी थतुं होय तेनो उपाय. ११०

માયાં ટાંક ા ધાવડીનાં ફુલ ટાંક ા નોદરી ટાંક ા ફટકડી ટાંક ા એ સરવને ગાઊરના દુધમાં ગોળી ચણીઓર જેવડી ચી-ણીયું કપુર નાખીને કરવી તે ગોળીને છુપા ભાગમાં રાખે તો આરામ થાય.

## बइराने लोहीवानो उपाय. १११

સીંદુર ટાંક ૨ મીઠા તેલમાં ભીજવી છુ-પા ભાગમાં રાખે તો આરામ થાય.

## वा नही रुजतो होय तेनो उपाय. ११२

ધવેડાનાં લીડાં આદીતવારે લાવી તેમાં

રાલ નાખી બાળી રાખ કરવી ઘાને ઘાઇને ચોપડે તો આરામ થાય.

## खरजनु मलम ११३

તેલ મીઠું શેર ૦। ગંધક ટાંક ૨ મીણુ ટાંક ૯ પ્રથમ ગંધક વાટીને સરવેને ઉકાળીએ પછી ટાઢું થાય ત્યારે વાટેલો ગંધક નાખવો અને ખરજ ઉપર ચોપડવાથી મટે.

## मलम रुझववानो तथा पाकवानो ११४

મરી શેર ૦॥ ગાયનુ ઘી શેર ૧ તેમાં મરીને પકવીએ પછી ગુમડા ઉપર ચોપડવાથી પાકેછે. તથા રૂઝેછે.

## खरजवां तथा लुखसनो मलम. ११५

ગંધક ટાંક ૪ સોરટી ટાંક ૪ કપુર ટાંક ૪ પારો ટાંક ૧॥ મણસલ ટાંક૪ સીંદુર ટાંક૪ મોરથુથુ ટાંક ૦॥ એ સરવેને ગાયના ઘીમાં મલમ કરી દીન ૭ સુધી ચોપડી નાવું જેથી લુખસ તથા ખરજવું મટે.

## केस काढवानो उपाय. ११६

કોસંબીના બીજનુ તેલ લાવીને પછી કેસ ખોડાવીને તે લગાડે પછી કચુકો ઘસીને લગાડે તો કેસ જાય.

## तरबडीया प्रमेहनो उपाय. ११७

કાકડીનાં બીજ ટાંક ૧૦ કાંસકીનાં બીજ ટાંક ૧૦ મેદીનાં બીજ ટાંક ૧૦ ચણોઠીની છાલ ટાંક ૧૦ આમલાં સુકાં ટાંક ૧૦ એ સરવેને ખાંડીને કોરા ચઇડવામાં ભરીને પછી પાણી શેર ૧ રેડીએ પછી તડકાની ઝાકરે મુકીએ સવારે પાણી ટાંક ૧૦ દીન ૧૦ સુધી પીએ તો આરામ થાય.

## पेसाब न छुटतो होय तेनो उपाय. ११८

કેળનુ કંદ લાવીને ચીરીને ઇંદ્રીને એક પોહોર સુધી બાંધે તો પેસાબ છુટે.

## उनवानो उपाय. ११९

આ છાણુ શેર ૩ માં પાણી શેર ૨ મુ-

કીને ઊકાળીને સેતુ સેતુ રેડે તો ઉનવા મટે.

## पेसाब न छुटो होय तेनो बीजो उपाय. १२०

બાવરની પાલી તેને સાકર સાથે ફાકે તથા પેટ ઊપર બાંધે તથા વાટીને ચોપડે તો પેસાબ છુટે.

## पेसाब न छुटे तेनो त्रीजो उपाय. १२१

એક લીંબુ લાવી ચાર ભાગ કરી પાણી મધે ઊકાળી તે ચીરી સેતી સેતી બાંધે તથા ઇંદ્રીની મધે ચોપડી ઊપર સાજી ભભરાવે તો પેસાબ છુટે.

## पथरीने मुत्रकछनो उपाय. १२२

જંગલી મોગરાનુ મુળ તે ચોખાના ધોવણ સાથે ઘસીને પીએ પછી કલથ થાય તેનુ પાણી પીએ પછી હળદર ટાંક ૮ બેહેડાં ટાંક ૫ આમલાં ટાંક ૫ એલચી ટાંક ૫ બ-

કાંમની બીજ ટાંક ૫ ખાંડ ટાંક ૯ એ સર-વેને ખાંડી એકઠું કરી ટાંક ૩ પાણી સાથે ફાકે તો પથરી મટે.

## पथरीनो बीजो उपाय. १२३

ગળજીભીનો રસ ટાંક ૫ બકરીનું દુધ શેર ૦। એને એકઠાં કરીને પીએ તો પીસાબમાં કચરો નીસરે પેસાબ વાસણમાં ઘડી સુધી રાખવાથી માલમ પડેછે.

## भाणामुद्द करवानो उपाय. १२४

તજ ટાંક ૧ તમાલપત્ર ટાંક ૧ નાગકે-સર ટાંક ૧ એલચી ટાંક ૧ મરી ટાંક ૧ પીપર ટાંક ૧ લવીંગ ટાંક ૧૨ હળદર ટાંક ૧૦ સુંઠ ટાંક ૨૦ ખાંડ ટાંક ૪૦ એ સરવ એકઠું કરીને ગાયના ઘીમાં લાડવો કરીને થા-ળીમાં મુકે તે ઉપર વાડકો ઊંધો પાડે પછી ઘઊંના લોટને આગર પાછળ ચોપડી તેને ચુલે મુકી પાણી રેડે થાળીમાં તે પાણી ખુબ ઊનુ

થાય ત્યારે બીજુ રેડે એવી રીતે તે ૨૩ વખત કરવું પછી નીચે ઊતારી અંદરથી લાડવો કાઢીને વડનાં પાંદડાં લાવી તેમાં મુકીને હાંલ્લામાં મુકે પછી દરરોજ સવારમાં ટાંક ૭ ખાય તો કાનની બેહેરાસ તથા માથાના સણકી દુખતા મટે.

## दांत पडे ने लोही नीकळे ते बंध करवानो उपाय. १२८

ગાંધીની દુકાનેથી વાદળી લાવી જ્યાં લોહી નીકળતું હોય ત્યાં દાબવાથી લોહી નીકળતું બંધ થાય છે.

## नासुरनो उपाय. १२६.

સુંઠ તથા સુરોખાર લીંબુના રસમાં ઘસીને ચોપડે તો નાસુર મટે.

## बइराने लोही पडे तेनो उपाय. १२७

પઠાણી લોદર ટાંક ૫ મેંદા ઘઊંનો શેર

૦। સોનાગેરૂ ટાંક ૩ ગાયનુ ઘી શેર ૦। એ સરવની ગોળી પાણીમાં ૧૪ કરે પછી તેને ઘીમાં તળી રાખે તે ગોળી ઘી સાથે ખાય તથા ઘઉંને દુધ ટાંક ૯ ખાંડ ટાંક ૫૦ ઘી ટાંક ૫ એ સઘળુ ઉપર પીએ તથા માખણ રોટલા સાથે ખાય તો બંધ થાય.

## ખરજનો મલમ. ૧૨૮

મીઠું તેલ શેર ૦। મીણ ટાંક ૯ એ એને ઉકાળી પછી ગંધક ૨ વાટીને નાખી એ મીશ્ર થાય એટલે ઉતારી શરીરે ચોળેથી આરામ થાય.

## રેચનો ઉપાય. ૧૨૯

ઈંદ્રવયણાની જડ રૂ. ૧ ભાર જીણી ખાંડી તેમાં સફેત ખાંડ રૂ ૧ ભાર ભેળવી ઉનાપાણીમાં ફાકે તો સાધારણ જુલાબ લાગે.

## મલમ રુઝવવાનો. ૧૩૦

ચુનો સેર ૧ વરસાદના પાણીમાં ઉકાળે

પછી તે સઘળુ સીસામાં ભરી રાખે એ પાણી થી દરદને ધોઇ નીચે બેઠેલો ચુનો કાઢી માખણ સાથે મેળવી ચોપડે તો આરામ થાય.

## मलम रुझववानो. १३१

સપેતો ટાંક ૫ મનસલ ટાંક ૫ ગુલાબ ટાંક ૨ ઘી ટાંક ૨૦ ખાપરીયું ટાંક ૫ બેરંજો ટાંક ૫ મોગરેલ ટાંક ૨૦ એ સરવને મટોડાની સાનકમાં ઉકાળી નીચે ઉતારી સોટાવતે હલાવે એને લોઢું લગાડવું નહી પછી તેને પટી કરી ગુમડા ઉપર ચોડે તો ગમે તેવું અરૂજ ગુમડું રૂજે.

## जुलाप लेवाना दीवस १३२

કારતક મહીનો બેસે તેની અવધ વચમાં ને બીજો ફાગણ માસ બેડા પછી એ બે સમયમાં લે તો સુખ ઉપજે.

## मलम पाक्यानो उपाय. १३३

અંગુરીસરકો શેર ૨ જંગાલ ટાંક ૨

મધ શેર ૦। જંગાલને તથા સરકાને ઊકાલવું પછી ચીકણો થાય એટલે મધ નાખવું ને તે સઘલુ લાલ થાય ત્યારે ઊતારવું ને પછી ચોપડવું.

## ताव टाढीयो तथा अेकांतरीयानो उपाय. १३४

ભાંગરાની જડ ટાંક ૧ ચીકણી સોપારી એ બે એક કરી ખાય તો તાવ જાય.

## तावनो उपाय. १३५

કાગળની પાખદ તથા મરી સંમભાગે ઘસીને આંખમાં અંજન કરે તો તાવ જાય. આંખ જોર કરે તો દહી ભાત ઉપર બાંધે.

## धंतुराना झेरनो उपाय. १३६

નવા વાંસકપુરને ખાંડી દુધમાં ઊનો કરીને તે દુધ ઘણુ પાય તો ધંતુરાનુ ઝેર ઊતરી જાય.

## તાવનો ઉપાય. ૧૩૭

પીપર ટાંક ૨ વાટીને ગાયનુ ઘી ટાંક ૫ સાથે ચાટે પછી ગાયનુ દુધ શેર ૦ાા માં મધ ટાંક ૫ નાખી પોહોર ૧ સુધી રેવા દઈ પછી પીએ તો ગમે તેવો તાવ હોય તે જાય.

## ચોથીયા તાવનો ઉપાય. ૧૩૮

પ્રથમ આદીતવારને દાહાડે સાપની કાંચળી પેલે પોહોરે લાવી એ લાવ્યા પેહેલાં પ્રથમ તેને નોતરીએ તે કાંચળીને વાટી ગોળમાં મગના દાણા જેવડી ગોળીઓ કરી છાંયડે સુકવીએ ને શીસામાં ભરી રાખીએ તેમાંથી જેને ચોથીયો તાવ આવતો હોય તેને તે ગોળી આપવી ને કહેવું કે આરામ થાય ત્યારે ઘઊં શેર ૧ાા ની રોટલી પાસેર ઘીમાં ચોપડી કુતરાને નાખવી.

## વાના પીયાનો ઉપાય. ૧૩૯

સુંઠ ટાંક ૧ હાકી ઉપર ઘી શેર ૦ાા

પીએ અને મગચોખાની ખીચડી ખાય એવું દી. ૪ તથા ૨૧ સુધી કરે તો મટે તથા પેટ ભરીને તેલ સાથે ચણા દીન ૧૪ સુધી ખાય તો પીઓ જાય.

## પીયાનો ઉપાય. ૧૪૦

નવસાર ટાંક ા સોહાગો ટાંક ા સાકર ટાંક ા દીન ૩ ખવડાવે તો પીઓ જાય.

## પીયાનો ઉપાય. ૧૪૧

હીંગ ટાંક ૩ સુહાગો ટાંક ૫ ચીત્રાકાલ ટાંક ૬ હરડેદળ ટાંક ૧૨ એ સરવે એકઠું કરી ટાંક ૩ આશરે ઉના પાણી સાથે ફાકે તો પીઓ બરોળ ચુંક તથા અજીરણ વીગરે પેટના સરવે રોગ મટે.

## વાનુ તેલ. ૧૪૨

દુધીઆ લવીંગ શેર ા કાળા ધંતુરાની જડ શેર ા તેલ શેર ૧ માં ઉકાળી નરૂ

તેલ થાય ત્યારે ઉતારે એ તેલને વા પર ચોપડે તો વા જાય.

## પાણી બદલાનો ઉપાય. ૧૪૩

જે કોઇ ગામનુ પાણી નબળુ હોય તો તેને ખુબ ગરમ કરીને ગાળી નાખવું પછે ટાઢુ પડે ત્યારે પીવું. એ પણ ફાયદેમંદ છે.

## અંતરગળનો ઉપાય. ૧૪૪

ધુલરનો અંતરછાલ વાટી તરબડાવીને આગળ પાછળ મધમે સેતી સેતી ચોપડે તો આરામ થાય દીન ૨૧ સુધી.

## અંતરગળનો બીજો ઉપાય. ૧૪૫

ઈંદ્રવરણાની જડ ટાંક ૨ ઘસીને પીએ અને જે ખોરાક ખાવો તે એરંડીયામાં તળીને ખાવો એથી આરામ થાય.

## અંતરગળનો ત્રીજો ઉપાય. ૧૪૬

અણુઠી અકલગરો, વજ, ઉપલેટ તે સરવે

એકઠાં કરી તેલ શેર ૦॥ નાખી ઉકાળે ઉકળી રહે ત્યારે ઉતારી ઠંડું કરી ચોપડે તો આ-રામ થાય.

## अंतरगळनो चोथो उपाय. १४७

કેરડાની જડ ટાંક ૫ નવટાંક પાણીમાં ઘસી મધ ટાંક ૫ નાખી પીયે તો આરામ થાય.

## अचेतनो उपाय. १४८

તીનુંરીયા ટાંક ૧ હોસ ટાંક ૧ વરમોરો ટાંક ૧ ગલો ટાંક ૧ સુવા ટાંક ૧ સડ ટાંક ૧ ગોખરૂ ટાંક ૦। રાસના ટાંક ૧ સતાવરી ટાંક ૧ અરાધ ટાંક ૧ અજમોદ ટાંક ૧ સુંઠ ટાંક ૧ જવાન ટાંક ૧ ગુગળ ટાંક ૧ એ સ-રવેને એકઠું વાટીને પછી ગાયના ઘી સાથે ગોળી ટાંક ૨ આશરે કરે પછી ગોળી એ-કના કડકા કરીને ખાય દાંતે આવે નહી એમને એમ ગળે અચેત પડયો હોય તેને આરામ થાય.

## અંતરગળ ઉપર લગાડવાનો

## ખરડ. ૧૪૯

એરંડાનું મુળ ટાંક ૬ તાપમાન ટાંક ૫ સરસની છાલ ટાંક ૧ જેઠીમધ ટાંક ૬ સેગવાની જડ ટાંક ૬ સેગુઆના બીજ ટાંક ૬ સીધાલુણ ટાંક. ૬ ઉપલેટ ટાંક ૬ હલદર ટાંક ૬ સાજી ટાંક ૬ એરંડીને ભાગી તેની મીજ શેર ૦। એ સઘળુ એરંડીયામાં કાલવી જેટલા દીવસ પોહોચે તેટલા દીવસ સુધી લગાડવુ ઉપર એરંડાના પાત્રાં બાંધે આરામ થાય.

## અંતરગળનો ઉપાય. ૧૫૦

એરંડીની મીજ ટાંક ૧ સરસવના દાણા ટાંક ૧૦ ઇંદ્રજવ ટાંક ૧૦ એ સરવેને ભુકો કરીને ટાંક ૨॥ દુધ સાથે ફાકે તો આરામ થાય.

## કમળાનો ઉપાય. ૧૫૧

સુંઠ ટાંક ૫ સેક્રાજત ટાંક ૫ પાસાણ

બેદ ટાંક ૫ એલચી ટાંક ૫ સાકર ટાંક ૨૦ એ સરવ એકઠું કરી ફાકે તો આરામ થાય.

## हेडकीनो उपाय. १५२

કુંવારનો રસ ટાંક ૪ સુંઠ ટાંક ૨॥ મધ ટાંક ૨ એ સરવે એકઠું કરી પાએ તો આરામ થાય.

## हळताल मारवानो उपाय. १५३

હળતાલ શેર ૦। અજમો શેર ૦॥ એકઠું કરીને ફલોડી ગાયના મુતરમાં ભીંજવવું બુડતું રહે અને ઉપર મુતર તરે એટલુ નાખવું પછી એક હાંલ્લામાં નાખી ઉપર નાચે માટીનું વાસણ મુકી માટી વતી કપડું બાંધી મેજબુત કરવું જેથી વરાળ બાહાર નીસરે નહી પછી ૮ પોહોર અગનીમાં મુકી રાખે તેને ઉતારે રતી ૧૪ ખવડાવે ઉપર મીઠા વગરને ચણાનો રોટલો અગર બકરીના દુધમાં ભાત ખાય તો કોડ તથા વા જાય આ-

રેસી હળતાલ તોલો ૧ દીન એકવીસ સુધી પીંપર તથા મધ સાથે ખાય તો સરવ જાતના વા જાય. ખાંડ સાથે ફાકે તો પીત જાય તેલ આંમલી ખારૂ ખાટું મીઠું વગેરે સઘળી ચીજ બંધ મીઠા વગર સઘળું મોળું ખાવુ

## झोलो लाग्यानो उपाय. १८४

કાળા તલનું તેલ શેર ૧૦ ધુધચી રાતી શેર ૨ આખી રાખે ધંતુરાનાં બીજ શેર ૦।। આખા રાખે સુંઠ ટાંક ૫ પીપર ટાંક ૫ ગરી ટાંક ૫ હળદર ટાંક ૧૫ ઊપલેટ ટાંક ૧૫ લવીંગ ટાંક ૧૫ દેવદારૂ શેર ૦।। કાચુ લુણ ટાંક ૧ અજમો ટાંક ૨૦ વીજીયા ટાંક ૧૫ વછનાગ ટાંક ૧૫ જાયફળ ટાંક ૧૫।। કરીઆતુ શેર ૦।। આકડાનુ દુધ શેર ૦।। પ્રથમ તેલ ચડાવી ઊકાળી પછી ચણોઠી થોડે થોડે નાખે પછી કનકબીજ આખા નાખે તે પાકા થાય પછી બીજ વસાણાં ખાંડો

મુકેલાં હોય તે થોડી થોડી વારે નાખીયે જેથી પાકાં થાય પછી તેલ શેર ૩ ને આશરે રહે ત્યારે ઊતારવું એ તેલને શરીરે ચોળવાથી ઝોલા લાગતા હોય તે મટે. તથા ચોરાશી જાતના વા માથાનું દુખવું સંધીવા ધનુરા તથા ગજ ચરમ વીગરે દરદને નાશ કરે છે. તે ઓસડ કરતાં સુધી ખાટું ખારૂ તથા વાયડુ કાંઈપણ ખાવુ નહીં.

## વાનો બીજો ઉપાય. ૧૯૮

કાચી ચણાની દાળ ટાંક ૮ ભીજવીને રાતના ઠારમાં મુકે પછી પરભાતે વાટી કપડછાણ કરી તેનું પાણીમાં લીમડાનો રસ ટાંક ૫ નાખી પછી મોરથુથુ ટાંક ૦ાા જીરૂ ટાંક ૦ાા મરી ટાંક ૦ાા એ સરવે વાટીને તેમાં નાખી પ્રભાતે પાય તો વા જાય. ઘી ઘણુ ખાવું.

## તરતના ગળગુમડાનો ઉપાય. ૧૯૯

સોમલ ટાંક ૦ા નેપાળો ટાંક ૦ા હીંગ-

જોક ટાંક ૦। મોરથુથુ ટાંક ૦। એ સરવેને લીંબુના રસમાં ગોળી ૩ કરે તે ગુમડા ઉપર ઘશીને ચોપડે તો આરામ થાય તથા પીડ તથા સુળ જ્યાંથી આવતું હોય ત્યાં ઘશીને ચોપડેથી દરદ જાય.

## માથા સાસકનો ઉપાય. ૧૯૭

તલસીનો રસ મરી એ એને ગાયના ઘીમાં એકઠાં કરી નાસ દીજે તો સારૂ થાય. મરી ભીંડાના ફુલ વાટીને માથે ભરે તો આરામ થાય.

## વાનો ઉપાય. ૧૯૮

મીઠું તેલ શેર ૦। મનસલ ટાંક ૨ ગંધક ટાંક ૫ પારો ટાંક ૨ વછનાગ ટાંક ૨ મરી ટાંક ૨ એ સરવ વસાણું ખાંડીકુટીને તેલમાં નાંખીને મરદન કરે તો વા જાય.

## વાનો ઉપાય. ૧૯૯

હીંગ ટાંક ૫ અસારીયો ટાંક ૫ સાબ-

રશીંગુ એ સરવ દારૂમાં ઘશીને ચોપડે તો 'રામ થાય. તથા સુળ ઉપર ચોપડે તો મટે.

## વાનો ઉપાય. ૧૬૦

ગુગલી એરીયો મેદાલકડી ખેરસુંઠ એ સઘળું ઘશી કુવારના રસમાં ચોપડે તો સુળ તથા વા જાય.

## કોઇ માણસ પુરષાતનથી ગયો હોય તેનો ઉપાય. ૧૬૧

આદુ શેર ૧ છોલીને કાતરી કરી પછી ઘી શેર ૦। મુકી તળીએ તેને ડુબતી મધ-માં દીવસ ૭ રાખે પછી તેમાંથી કાઢી ઘીમાં તળે તેને બીજા મધમાં દીન ૭ સુધી બુડતી રાખે પછી તે રોજ ટાંક ૫ ખાય ત્યાં સુધી ખારૂં ખાટું ખાવું નહી જેથી મરદાઇ વધશે.

## મરદાઇનો બીજો ઉપાય. ૧૬૨

વરસ ૩ ની એરંડાના મુળનો રસ. શેર

૦ા મધ શેર ૦ા વડવાઇ શેર ૦ા એ લણુને એકઠાં કરી પીએ તો દીવસ ૩ માં માલમ પડે પણ દીન ૭ થી ૧૪ કરે તો સારૂ થાય.

## मरदाइनो पाक. १६३

જાવંત્રી ટાંક ૨ જાયફળ ટાંક ૩ કેસાર ટાંક ૩ તમાલપત્ર ટાંક ૩ કુઉચ ટાંક ૩ સુંઠ ટાંક ૩ ગોખરૂ ટાંક ૩ એખરો ટાંક ૩ તેજબલ ટાંક ૩ સમદરશોસ ટાંક ૩ ઉટકંટાનું મુળ ટાંક ૩ા અશીણુ ટાંક ૩ વછનાગ ટાંક ૩ નાગકેસર ટાક ૩ ત્રાંબુ મારેલું ટાંક ૩ કસ્તુરી ટાંક ૩ અમર ટાંક ૩ એલચી ટાંક ૩ પીંપર ટાંક ૩ા કલંજર ટાંક ૩ મુસળીકંદ ટાંક ૩ સફેત કરેણુની છાલ ટાંક ૩ લવીંગ ટાંક ૩ સોનાના વરખ ટાંક ૩ દુધ શેર ૧૫ કબાલચીનો ટાંક ૩ા રીણુ ટાંક ૩ ખસખસ ટાંક ૩ આજમો ટાંક ૩ ખરમાડી ટાંક ૩ બોળ ટાંક ૩ કપુર ટાંક ૩ તજ ટાંક ૩

અકલગરો ટાંક ૩ મરી ટાંક ૩ ઉજળીજુગ ટાંક ૩ ભાંગ ટાંક ૧૦ જંગલી લવીંગ ટાંક ૩ લોહા ટાંક ૩ અબરખ ટાંક ૩ ખોરાસાની અજમો ટાંક ૩ પ્રથમ જાવંત્રીને દુધમાં રાંધી પછી ઉતારે પછી સાકર શેર ૪ ની એક તારની ચાસણી કરીને પેલા સરવ મસાલાને ચાસણી નીચે ઉતારી નાંખે, રાંધેલી જાવંત્રી પણ આમાં નાંખવી સઘળાને હલાવી તેને એક વાસણમાં નાંખી ઠરવા દઈ ચોસલાં પાડી દ-રરોજ સવારમાં દાતણ કરી ખાવું જેથી ભુ-ખ વધે મરદી વધારે, તેજ વધારે વીગેરે તેના ઉપર દરરોજ શેર ૧ દુધ પીવુ.

## મોહું આવ્યાનો ઉપાય. ૧૬૪

દાડમની છાલ, આમળાં હીરાકશી હરડાં ફટકડી, બેડાં, કુંપલી, વડવાઈની, લોઢાનો કાટ એ સરવ એકઠું લીંબુના રસમાં ઘપેલી કરી રાખે ને પછી મોંમાં રાખે તો આરામ થાય.

## પેસાબ છુટ્યાનો ઉપાય. ૧૬૫

એલચી ટાંક ૫ પાસણભેદ ટાંક ળા સી-લાજીત ટાંક ૭ સાકર ટાંક ૭ આમલીની મીંજ ટાંક ૭ એ સરવેને ભુકો કરી ટાઢા પાણી સાથે ટાંક ૩ ખાય ને પેટે એરંડીયું ચોંપડીને મુળાનાં પાંદડાં તથા કેસુડીનાં ફુલ બાફી બાંધે તો પેસાબ છુટે.

## પેસાબ હરઘડીયે આવે તેનો ઉપાય. ૧૬૬

અજમો લીંબુના રસમાં ભીજવીને દીન ૭ સુધી રાખે પછી ટાંક ૩ ને આસરે દર-રોજ ફાકે તો આરામ થાય.

## ઉધરસનો ઉપાય. ૧૬૭

એલચી અને અજમો ચાવીને ખાયતો ઉધરસ મટે.

## ઓસડ બંધેજનુ. ૧૬૮

ભરભંડી ટાંક ૭ તાલમખાન ટાંક ૭

તેજમલ ટાંક ૭ ચીનીગુદર ટાંક ૬ એ સરવેને ખાંડીને ખાંડ સાથે ફાકે કપડછાણ કરીને ઉપર દુધ પીએ તો કેડ દુખતી રહે.

## खरजनु मलम. १६९

મનસલ ટાંક ૪ ગંધક ટાંક ૪ સીંદુર ટાંક ૪ મોરથુથુ ટાંક ૦ાા સોરડી ટાંક ૪ાા કપુર ટાંક ૪ પારો ટાંક ૧ાા એ સરવેને ગાયના દુધમાં મલમ કરી ચોપડે તો આરામ થાય. દીન ૧૪ સુધી ચોપડે ૩ દીવસ સુધી પાણી લગાડવું નહી.

## मरडानो उपाय. १७०

મરડા ઉપર જે કોઇને રેન પડે તો કાસણીના બીજ તોલા ૩ તથા ઇશીયુબ્જીર તોલા ૩ એ બીજને અડધુ બીજવનું ને દરરોજ તોલો એક ફાકે તો આરામ થાય.

## वानु तेल. १७१

મીઠુતેલ બાવેલતેલ એરંડીયુ તેલ સર-

સીયુનેલ ખાંખણનું તેલ માલકાંકણી એ સ-
રવ એકઠું કરી ઊકાળી ચોપડે તો ચોરાશી
વાને જડથી કાઢી નાંખે. સંધી કરતલને ટાલે
તથા આસારીયો ટાંક ૫ બકરીના દુધ સાથે
ફાકે તો આરામ થાય.

## કમલાનો ઉપાય. ૧૭૨

ગધેડાનું લીંડું એક કાળી ગાયના દહીમાં
ઘોળી પીએ તો કમળો જાય.

## કમલાનો ઉપાય. ૧૭૩

સમુદરફીણ લીંબુના રસમાં ઘસી અ-
જન કરે તો કમળો જાય.

## પેસાબ ટબકે તેનો ઉપાય ૧૭૪.

ગોખરૂ ટાંક ૩ કડુ ટાંક ૩ સાકર શેર
૦। એખરો ટાંક ૩ મુસળીકંદ ટાંક ૩ ખો-
રાસાની અજમો ટાંક ૩ એ સરવેને કુટીને
વાશી પાણી સાથે ફાકે તો તરત ટપકતું રહે.

## ગાંઠ ટળી હોય તેનો ઉપાય. ૧૭૫

સરપંખનું મુળ ચોખાના ધોવણમાં ઘશીને ટાંક ૯ ને માજતે નરાને ફાકે ને પીએ ઉપરથી ખીચડી નવાલા ૪ તથા શેર ૫ ઘી ગળતુ ખાય પછી ડાબા પગનો અંગુઠો ઝાલી ઉઠી બેઠો થાય.

## ગાંઠનો બીજો ઉપાય. ૧૭૬

પ્રથમ ઊંધો સુવાડી પછી પગની લાખે એરંડીયું ચોળીએ પછી બરડાની લાખે ચોળીએ પછી ચતો કરાવીએ પછી ડુંટી ઉપર કાહારનું પાણી ભરેલુ રાખીએ તો ઠામ આવે.

## મસા ઉપર ચોપવાનો મલમ. ૧૭૭

મીણુ તોલા ૧ માં જાુફલ ( માયાનો ) ભુકો તોલો ૦ાા મીઠું તોલો ૧ એ ત્રણુ વસ્તુને ઉની કરીને તેનો મલમ બનાવવો અને તેને મસા ઉપર ચોપડા કરવો.

## ચાંદાંનો મલમ. ૧૭૮

હીરાદખણુ ટાંક ૧॥ સંખજીરૂ ટાંક ૧॥ સપેતો ટાંક ૧॥ મસ્તકી ટાંક ૧॥ સેકલ ટાંક ૧॥. એ સરવેને બાળી જેટલુ વસાણું સમાય તેટલુ ઘી ગાયનુ તથા મીણુમાં કાદવી ચોપડે તો ચાંદાં રૂઝે.

## કરમનો ઉપાય. ૧૭૯

બકામ લીંબનાં પાંદડાં તથા ફુલફલ ઝાડ છાલ અને ખાખરાનાં બી તથા સણુનાં બી એ સરવે ચીજ સરખે ભાગે રૂા. ૧ ભારલેવી પછી તેને બારીક ખાંડીને દરરોજ ટાડાપાણી સાથે ફાકે તો કરમ મટી જાય.

## કફ તથા સાસનો ઉપાય. ૧૮૦

કુવારનોરસ શેર ૫ રીંગણીનો રસ શેર ૫ અજમોદ શેર ૧ હરડે શેર ૦। પીપર શેર ૦॥ હળદર શેર ૦॥ અરડુસાનો રસ શેર ૫ આદાનો

રસ શેર ૫ કલીજણુ શેર ૦ાા હીમજી હરડે શેર ૦ા એ સરવ રસ તથા વસાણું હાંલામાં ભરી મોઢું બાંધી દીન ૨૧ તથા ૩૦ સુધી રવાદે પછી કાઢી દરરોજ ટાંક ૧ા થી ચડતુ પાઓતો નીતરતું રસ કાડી પાવો ખાટુ ખારૂ તથા તેલ. ઘી વીગેરે ખાતું નહી. ખીચડી રોટલી વીગેરે ગોળ સાથે ખાતું ઉવરસ તથા સાસ કફને મટાડે ભુખને વધારે.

## तांबाना झेरनो उपाय. १८१

અળસીના બીની ચા કરી ટાહાડી પાવી અથવા ઘઊંનો નીસાસ્તો પકાવી તેમાં ઘણું ઘી નાખી પેટ ભરાય ત્યાં સુધી ખાવો એટલે ઝેર ઊતરશે.

## रतवानो उपाय. १८२

બોડા જીઝોટાનાં પાંદડાંનો રસ કાડીને ચાઠા ઉપર લગાડે તો રતવાનાં ચાઠાં મટેછે.

## ઉતાવળથી પાકવાનો મલમ. ૧૮૩

સાજીખાર ટાંક ૫ ચુનો ટાંક ૫ એ બેઉને પાણીમાં ઊકાળી લગાડે તો તરત પાકે.

## મુતર સાથે લોહી પડે તેનો ઉપાય. ૧૮૪

ખજુરને ઘીમાં તળી અજમો ટાંક ०॥ કાળા તલ ટાંક ०॥ એ નાખીને ખાય તો લોહી વેહેતુ રહે.

## નબળાઇનો ઉપાય. ૧૮૫

નાગકેસર ટાંક ૧ ગજપીપર ટાંક ૧ કુલેજાણુ ટાંક ૫ કઊચ ટાંક ૧ ચીત્રાછાલ ટાંક ૧ જવાન ટાંક ૧ કંકોલી ટાંક ૧ તમાલપત્ર ટાંક ૧॥ વસંચલ ટાંક ०॥ સુવા ટાંક ૧ વરધારો ટાંક ૧૦ ખસખસ ટાંક ૧ જાવંત્રી ટાંક ૧ જાયફળ ટાંક ૧ પીપર ટાંક ૧ સુંઠ ટાંક ૧ ચીનીકબાલા ટાંક ૧ તજખીર

ટાંક ૧॥ રઇના બીજ ટાંક ૧ પીપળીમુળ ટાંક ૧૫ પુકરમુળ ટાંક ૧॥ સુખડનો વેહેર ટાંક ૧ ધાણા ટાંક ૧ ગોખરૂ ટાંક ૭ આસંન ટાંક ૭ એલચી ટાંક ૧॥ હરડેદળ ટાંક ૧॥ અકલગરો ટાંક ૧॥ એ સરવેને ખાંડી દરરોજ ટાંક ૩ ને આશરે ફાકે ઉપર દુધ શેર ૧ પીએ તથા જાવંત્રી પાનમાં મુકી ખાય તો નબળાઇ જાય.

## ઘરોલીના ગલના ઝેરનો ઉપાય. ૧૮૬

પરથમ તોતરફલા ખવડાવીએ પછી સફરજંન ખાંડીને સાકર પાઇએ પછી મસ્તકી ખાંડીને ગુલાબ તથા ઉનું પાણી પીએ પછી પેટ ચાલે તો ફાંસકીને વાટીને પાણીમાં નાખીને પીએ તો સારૂ થાય.

## બઇરાને નબલાઇ પડતી હોય તેનો ઉપાય. ૧૮૭

અજમો શેર ૧ જાવંત્રી ટાંક ૨ સીંગો-

ડાં શેર ૦। ઘઉંને દુધ શેર ૩ કાળા તલ શેર ૨ મોટીમાંહી ટાંક ૯ ખસખસ શેર ૨ સુંઠ ટાંક ૫ જાયફળ ટાંક ૫ નાહલીમાંહી ટાંક ૫ તજ ટાંક ૧ લવીંગ ટાંક ૧ ખાંડ શેર ૨ કબાબચીની ટાંક ૨ એ સરવેને ખાંડીને દર રોજ ટાંક ૩ ને આસરે દુધ સાથે ફાકે તો આરામ થાય.

## कफ तथा जवर तथा पेटमां सुल आवती होय तेनो उपाय. १८८

ગરમાલો ટાંક ૫ કડું ટાંક ૫ ગલો ટાંક ૫ પીંપરીમુળ ટાંક ૫ હરડેદળ ટાંક ૫ એ સરવે એકત્ર કરી પડી બે કરવી. પછી પાણી સાથે ઉકાળી પીએ તો આરામ થાય.

## बंधेजनी गोळी. १८९

જંગલી લવીંગ ટાંક ૨ ઈસપંન ટાંક ૨ સમુદરસાલ ટાંક ૨ જાવંતરી ટાંક ૦॥ જાય

ફળ ટાંક ૨ અફીણ ટાંક ૦ાા કપુર ચીણીયુ ટાંક ૩ બલબીજ ટાંક ૩ એ સરવે ખાંડી કપડછાણુ કરી પાનના રસમાં ૧૦ ગોળીઓ કરે દરરોજ ગોળી ૧ દુધ સાથે ગળે ઘડી ૫ સુધી રહે મોઢું લીંપુ ચુસે ત્યારે બંધ ખલાસ થાય.

## मोढुं पाक्यानो उपाय. १९०

આંમળાં, હીરાકશી, બેડાં, ફટકડી વડવાઈ, લોહોનો કાટ એ સરવે લઈને લીંબુના રસમાં નાંખી લસોટી ચપોલી કરી મુખમાં રાખે તો આરામ થાય.

## अमल चढावानी गोळी. १९१

પારો ટાંક ૧ અફીણ મીસરી ટાંક ૧ સાકર ટાંક ૧ કપુર બરાસ ટાંક ૧ જાયફળ ટાંક ૧ પ્રથમ ધંતુરાનું ફેંડવું લાવી તે બીઆં કાઢી, અફીણ, જાયફળ ભરે તે ફેંડવાને ઉપર લુગડું વીંટી માટી ચોપડવી, પછી એ

તથા ૩ છાણાની આંચ દેવી. પાકે ત્યારે બ-હાર કાઢી એ પછી ખલમાં નાંખી ખલવું, પ-છી બીજાં વસાણું નાંખી ખલીને તેને પા-નના રસમાં તુવેર જેવડી ગોળી કરવી જેટલી ઉમંરનો ખાનાર તેટલી ગોળી આપવી. તે ખાધે બંધેજ થાય છે.

## બંધેજની બીજી ગોળી. ૧૯૨

અફીણ ટાંક ૧ હીરાબોર ટાંક ૧ ટંકણ ખાર ટાંક ૧ ચીણીઓ કપુર ટાંક ૧ એ સ-રવેને લીંબુના રસમાં ખુલીએ પોહોર ૧ સુધી પછી ચણીબોર જેવડી ગોળી કરવી તેને લીં-બુની ફાડમાં ભરીને સરવ ગોળી અગની ઉપર મુકે પછી ચુસે તો બધેજ થાય.

## વીંછુના ડંખનો ઉપાય. ૧૯૩

હળદર તથા અફીણ એ બંનેની થોરના દુધમાં ગોળી કરી ડંખઉપર ચોપડે તો દં-ખ ઉતરે.

## सोनामुखी मारवानो उपाय. १९४.

સોનામુખી શેર ૦ાા થુવેરની અંતરછાલ શેર ૧ કુવારનો રસ શેર ૧ ઠીકરામાં સરવ ચડાવી તળે તાપ કરી ખુબ તપાવે. રાતું ગેરૂ જેવું થાય ત્યારે ઉતારે.

## हाथरसनो उपाय. १९५

આકડાની જડ એરંડાનીજડ ભાંગનીજડ સપેત કરેણુની જડ ધંતુરાની જડ એ સરવેને ખાંડી ધંતુરાના રસમાં ગોળી કરે પછી બકરાના પેસાબમાં, ગસી ચોપડે. ઇંદ્રી-ને પણ ફુલ ઉપર ચોપડે નહી અસ્ત્રીની સો-બત કરે તો ઇંદ્રી સાફ ધોઇને કરવી તે કરતાં કદાચ સ્ત્રીને ગરમી થાય તેનો ઉતાર. એલચી તથા સાકર ખાંડીને છુપા ભાગમાં પોટલી રાખેતો આરામ થાય.

## मगजतरनो उपाय. १९६

બદામની બીજ ટાંક ૫ ખસખસ ટાંક

૨ ધાણા શેર ૧।। મધ્યે ઉકાળીએ તેનુ શેર ૦।। રહે ત્યારે ઉતારીએ પછી સાકર પઈસા ૩ ભાર વાટીને ગાયનુ ઘી પઈસા ૨ ભાર નાખીને પીએ તો મગજ તર થાય. માથાના વેગ જાય. માથું દુખતુ રહે. અવલાઈ તરી તથા વાયુને ટાળે.

## भूख लागे, तथा वायु टाळवानो उपाय. १९७

આમી ટાંક ૩ અકલગરો ટાંક ૨ તજ ટાંક ૩ તમાલપત્ર ટાંક ૩ સુંઠ ટાંક ૩ એલચી ટાંક ૩ જાયફળ ટાંક ૩ મજીઠ ટાંક ૩ સરવનુ તોલ જેટલુ થાય તેટલી સાકર ભેળી મધ સાથે ચાટે તો ભુખને વધારે વાયુને ટાળે.

## गतपुरूषनो उपाय. १९८

પારો હરણીઓ ટાંક ૨ જાવંત્રી ટાંક ૧ લવીંગ ટાંક ૧ એ સરવેને લુગડામાં પોટલી

ફરી ગાયના દુધમાં શેર ૨ માં અંતરીસ પોટલી મુકે. દુધ શેર ૧ રહે તેવારે ઊતારીને તેમાંથી પોટલી કાઢીલે પારો તળે નીકળ્યો હોય તો ઉપરથી દુધ કાઢીલે પછી દુધ મધે ગાયનુ ઘી ભાર—સાકર—પાઇ ૩ ભાર નાખીને પીએ એ રીતે દીન ૨૧ સુધી કરે તો ધાતને વધારે. ભુખ વધારે. નબળાઇને ટાળે. લોહીને વધારે. ઔરત સાથે સોબત કરતાં નબળો પુરૂષ થયો હોય તેનો તાકાદ આવે.

## ઘાત વધારવાનું વસાણું. ૧૯૧

સાલમ ટાંક ૩ાા ધોળીમુસળી ટાંક ૩ કાળીમુસળી ટાંક ૩ લવીંગ ટાંક ૧ એખરો ટાંક ૩ બલબીજ ટાંક ૩ ગોખરૂ ટાંક ૩ નગોડનાં બીજ ટાંક ૩ સુંઠ ટાંક ૩ સુતાવરી ટાંક ૩ એ સરવે વસાણાનું જેટલુ વજન થાય તેટલું વજન સાકર ભેલવે પછી તેમાં ગાયનું ઘી નાંખી ગોળી ૭ કરે પછી સવારના આ-

ચાર પેરે ગોળી એક ખાવી ઉપર દુધ પીએ તો ધાત વધે.

## ગતપુરૂષનો ઉપાય. ૨૦૦

હીંગલોક ટાંક ૩ જાવંત્રી ટાંક ૧ લવીંગ ટાંક ૧ મસ્તકી ટાંક ૧ તજ સેલાણી ટાંક ૩ એ સરવની પોટલી બાંધી પછી ગાયનું દુધ શેર ૨ માં એ પોટલી અંતરીસ રાખે ને ઉકાળે તેમાં દુધ અડધુ બળે ત્યારે ઉતારે, પછી પાલી એક કાઢી લઇને તે મધે ગાયનું ઘી પૈસા ૨ ભાર નાંખે, સાકર પઇસા ૩ ભાર નાંખીને પીએ એવી રીતે દીન ૨૧ સુધી કરે તો ગરમીને ટાળે ભુખ વધારે ધાત વધારે નબળાઇને ટાળે, ધાત નવી આવે, પ્રમેહને ટાળે ગરમી તથા વાનો પ્રમેહને ટાળે ભડાતરી કરે, ઉપર તેલ આંમલી હીંગ વીગરે ખાવું નહીં.

## નબળાઇથી તથા વાથી ધાત ગઇ હોય તેનો ઉપાય. ૨૦૧

સારૂં નવું ખજુર પઇસા ૪ ભાર પીંપર ટાંક ૨ ખજુરના ઠળીઆ કાઢી ગાયના ઘીમાં શેર ૨ મધે ચોળે પછી પીંપર વાટીને નાંખે પછી મધ પઇસા ૩ ભાર નાંખીને પીએ દીન ૭ સુધી તો ગમે તેવો વાયુ હોય તે ટળે ભુખને વધારે ધાતને વધારે નબળાઇને ટાળે હોશને વધારે લોહીને વધારે ખાટાં ખારાંની પરેજ કરે, રાઇની પરેજ પાળે એવું દીન ૪૯ સુધી કરે તો ચોરાશી વાયુને ટાળે.

## લોહ મારવાની વીધી. ૨૦૨

સારૂં લોઢું શેર ના પારો ટાંક ૯ આમલસારો ગંધક ટાંક ૯ એ બેને વાટીને કજલી કરીને પછી લોઢાનાં પત્રાં કંટક વેધી કરે,

પછી કજલી ગાયના મુતરમાં ખલીને પતરા ઉપર ચોપડે પછી સુકવે પછી સારા કલેગની ડીબ મધે ગાયનુ મુતર શેર ૧૦ મધે પતરાં નાંખીને ચુલે ચડાવી તળે તાપ કરે પતરાં આગની સરખાં થાય ત્યારે બીજુ મુતર શેર ૫ રેડે તે મુતરને બાળે પછી પતરાં ઘડી વાટી ભુકો કરે પછી આકડાના દુધના પટ ૭ દીજે કંટા થોરના રસની પટ ૭ દીજે ખરસાંણીની ડીંડીના રસના પટ ૭ દીજે ગોખરૂના પટ ૭ દીજે ફુદીનો ટાંક ૧ તથા કાંદાના રસના પટ ૭ દીજે મુળાના પાંદડાના પટ ૧ ગોળની ભાજીનો પટ ૧ ભાંગરાનો પટ ૧ આદાનો પટ ૧ લીંબુના રસનો પટ ૧ એ સરવના પટ દીધા પછી લોહ તૈયાર થાય તેની મા-ત્રા વાલ ૧ મધ તથા પીંપર સાથે દીજે તો વાયુને ટાળે જીરૂ તથા સાકર સાથે દીજે તો ગરમઈને ટાળે મધ સાથે દીજે તો ભુખ તથા

ધાત વધારે લોહીને તરીને વધારે દહી તેલ આંમલી વીગરેની પરેજ પાળવી તે ઉપર ગોળ ઘી ખાય તો કઉવત વધારે.

## સ્રીને સહેવત ઘણી હોય તેનો ઉપાય. ૨૦૩

જે સ્રી જુવાન હોય ને પુરૂષ ઘરડો હોય તેથી સ્રીને ખુજલી ઘણી થતી હોય તેનો ઇલાજ કપુર અને ટંકણખાર એક એક ટાંક પાનમાં મુકીને કેટલાએક દહાડા સુધી આપે તો સહેવત કમ થાય.

## કમલમાં સોજાનો ઉપાય. ૨૦૪

ઇસબગુલ તથા કંતાનનાં બીજ બરાબર વજને બારીક ખાંડી મધમાં મેળવી અંદર ચોપડે તો સોજો ઊતરી જાય અથવા હળદર ગાયના ઘીમાં ઘસીને ચોપડે તોપણ સોજો ઊતરી જાય.

## સાપના ઝેરનો ઉપાય. ૨૦૫

લસણને છુંદી ગાયના ઘીમાં મેળવીને ડંખ ઊપર બાંધવું. અથવા આંમલીનો સારો ગંધક નાહાના બાળકના મુતરમાં મેળવી ડંખ ઉપર ચોપડવો તેથી ઝેર ઉતરી જશે.

## સોઝા ઉતારવાનો ઉપાય. ૨૦૬

જેહેરકચુરો સુરીજન સુંઠ સાટોડી આખી હળદર તથા એરંડાની જડ એ સરવે ગાયના મુતરમાં ઘશાને થોડું ઊનું કરી ચોપડે તો સોજો ઊતરે.

## મબારસીનો ઉપાય. ૨૦૭

સુરોખાર પૈ. ૧ ભાર મરી પૈ. ૧ ભાર હળદર પૈ. ૧ ભાર લીંબુનો રસ પૈ. ૨ાા ભાર લઈ તેમાં દવા મેળવી ચાટે તો દરદ મટી જાય.

## પેસાબ ઘણો થતો હોય તેનો ઉપાય.૨૦૮

કાળાતલ પૈ. ૮ ભાર દરરોજ સવારમાં

ખાય તો પીસાબ ઘણો થતો હોય અથવા ટપકતો હોય એથી બંધ થશે. ને સીરસ્તા મુજબ આવશે.

## जलंदरनो ऊपाय. २०९.

રાઇને બારીક ખાંડી વસ્ત્રગાળ ચાળીને ગાયના મુતરમાં ખાય તો એ રોગ મટે.

## हरडे पाकनो ऊपाय. २१०

હરડે શેર ૦॥ જવ શેર ૦॥ એ બેની પોટલી બાંધી રાખે. જંઝેટા ટાંક ૧ રાસના ટાંક ૫ વજકાવલી ટાંક ૫ સુંઠ ટાંક ૫ મોથ ટાંક ૫ દસમુળ ટાંક ૫ દેવદાર ટાંક ૫ ગજ-પીપર ટાંક ૫ બલબીજ ટાંક ૫ ગળો ટાંક ૫ એ સરવ વસાણાં હાંલ્લામાં ભરે તે મધે પાણી શેર ૩૨ નાંખી ૩ દીવસ સુધી પલાળી રાખવું પછી ચુલે મુકી ઊકાળવું પાણી શેર ૪ રહે ત્યારે ઊતારે પછી તે માંહીથી જવ-ની તથા હરડેની કોથળી કાડી નીચોવે તે

પાણી અંદર પછી હરડેના ઠળીઆ કાડી ના-ખીને હરડે વાટી તે પાણીમાં નાખે પછી સાકર તથા ગોળ શેર ૩ ચોળી તે પાણી સાથે ઊકાળે. ચાસણી થાય ત્યારે તેમાં ની-ચે ઊતારી સુંઠ ટાંક ૨॥ આમી ટાંક ૩ તજ ટાંક ૨॥ તમાલપત્ર ટાંક ૨॥ એલચી ટાંક ૨॥ પીપર ટાંક ૨॥ ગરી ટાંક ૨॥ નાગકેસર ટાંક ૨॥ હરડે ટાંક ૨॥ બેહેડાં ટાંક ૨॥ ચાત્રકા ટાંક ૨॥ ચીત્રાછાલ ટાંક ૨॥ લવીંગ ટાંક ૨॥ એ સઘળો મસાલો કુટીને નાખે પછી હલાવી ચોસલાં પાડે તે દરરોજ પૈ. ૩ ભારને આશરે ખાય તો ઘણા દાહાડાનો તાવ જાય. ભુખ વધારે. નબળાઇ ટાળે. પો-તાના સરવે રોગને હણે ખઇને ટાળે. ને લોહીને વધારે.

## गोखरू पाक. २११

ગોખરુ ઊજા શેર ૨ ભીપળીમુળ શેર૦॥

અશ્વગંધ શેર ૦। કુઉચા ટાંક ૮ અસાળીયો ટાંક ૮ ગાયનુદુધ શેર ૧૦ તેમાં અસાળીઓ રાંધવો લાંદ્દો થવા જેવું થાય ત્યારે ગાયનુ ઘી શેર ૦॥ નાંખી હલાવવું છુટુ દાણાદાર થાય ત્યારે ઉતારવું ટાઢુ થાય ત્યારે એલચી ટાંક ૨॥ તજસેલાણી ટાંક ૨॥ નાગકેસર ટાંક ૨ વાંસકપુર ટાંક ૨॥ લવીંગ ટાંક ૨॥ તમાલપત્ર ટાંક ૨॥ સુઠ ટાંક ૨॥ પીપર ટાંક ૨॥ મરી ટાંક ૨॥ હરડેદળ ટાંક ૨ જાયફળ ટાંક ૨ ગજીઠ ટાંક ૨॥ એખરો ટાંક ૨॥ નગોડ ટાક ૨॥ સાકર શેર ૩ની ચાસણી કરી સરવ મસાલો નાંખી દરરોજ સવારે ૩ ભાર ખાય ને દુધ પીએ તો ભુખને વધારે ધાત ને વધારે લોહીને વધારે ના કઉવતને ટાળે ગરમીને ટાળે.

## लवंग पाक. २१२

લવંગ શેર ૦। ગાયનુ દુધ શેર ૧૫ તે મધે રાંધી, રાંધતાં રાંધતાં દાણાદાર કરવાને

घी शेर ०॥ नाखे दाणुदार थाय त्यारे नीचे उतारी लवंग टांक २॥ गोखरु टांक २॥ तेजबल टांक २॥ कउच्च टांक २॥ खोरासानी अजमो टांक २॥ इलिपत टांक २॥ साहाखान टांक २॥ पलंगतोड टांक २॥ एलची टांक २॥ सुंठ टांक २॥ पीपर टांक २॥ तमालपत्र टांक २॥ केसर वाल १ जवखार टांक २॥ मुरमाशी टांक २॥ छोड टांक २॥ ब्राम्ही टांक २॥ ए सघळानु जेटलुं वजन थाय तेटली साकर भेळाववी पछी दररोज सवारमां पै. ३भार दुध शेर १ साथे फाके तो धातने तथा भुखने वधारे हुंसीयारी आवे.

## नाना छोकराने पाकलो लागे तेनो ऊपाय. २१३

अजमोद शेर ०। बकरीनु दुध शेर ४ भेळे रांधी ए दाणुदार थाय त्यारे उतारी त-

ત્રાંલપત્ર ટાંક ૨ એલચી ટાંક ૨ વાવડંક ટાંક ૨ા સાલવંગ ટાંક ૨ તજસેલાણી ટાંક ૨ નાગકેસર ટાંક ૨ અજમા ટાંક ૨ શુંઠ ટાંક ૨ મરી ટાંક ૨ બામી ટાંક ૨ એ સરવને ખાંડી કપડછાંણુ કરીને મેળવવું વસાણાનુ જેટલું તોલ થાય તેટલી સાકર લઈ નાંખે તેને દરરોજ પૈસા ૧ ભાર ખવડાંવ તો પારુલો મટે.

## बरोल, तथा पीयो, वा, तथा गोळानो ऊपाय. २१४

સાજી ટાંક ૫ સુરોખાર ટાંક ૫ ટંકણખાર ટાંક ૫ વરાગડું મીઠું ટાંક ૫ જવખાર ટાંક ૫ ફટકડી ટાંક ૫ સોનામખી ટાંક ૫ મરી ટાંક ૫ હીમજીહરડે ટાંક ૫ સુંઠ ટાંક ૫ ગોળ ટાંક ૫ એ સરવેની ગોળી ૨૧ કરે પછી સવારના પોરમાં ગોળી ૧ ખાવ ઉપર વંત્યાક ખાવું ઉપર ઉના પાણીના ઘુંટડા ૨-૩ પીવા

આવુ ૨૧ દીન સુધી કરવાથી આરામ થાય તેના ઉપર તેલ મરચાં આમલી હીંગનો પરેચ પાલવો.

## बरोल, पीयो, वा, तथा गोळानो बीजो ऊपाय. २१५

સાજી શેર ૦ા સોનામખી ટાંક ૫ ગોળ શેર ૦ા સરવ ભેલી ગોળી ૧૪ કરે સવારના પોરમાં ઉના પાણી સાથે ૧ ગોળી ગળે તો આરામ થાય.

## कमळानो ऊपाय. २१६

ફટકડી સાકર સાથે ફાકે તો ગરમી ટાળે ઉપર દુધ કુર જમે તો આરામ થાય.

## तावनो ऊपाय. २१७

કરીયાતુ ટાંક ૩ કડુ ટાંક ૨ સુંઠ ટાંક ૩ વરીયાળી ટાંક ૩ ગુલાબનાં ફુલ ટાંક ૩ ધાણા ટાંક ૩ ઇદરજવ ટાંક ૩ નાવો ટાંક ૩.

એ સરવને ખાંડી કપડછાંણ કરી એ સરવ જાબુસનુ વજન થાય તેથી અડધું તોલ સાકર લઈ ટાંક ૨ દરરોજ વાસી પાણી સાથે ફાકે તો છ મહીનાનો તાવ જાય ઉપર ઘી ખીચડી ૭ દીવસ સુધી ખાવી ખારૂં ખાટું ખાવું નહીં.

## गरमीना तावनो ऊपाय. २१८

ગરકમાલી ગોળા ટાંક ૨ લીમડાની છાલ ટાંક ૨ ધાણા ટાંક ૨ વરીયાળી ટાંક ૨ એ સરવેને એક પડી કરી પાણી શેર ૨ સુકાને હાંલ્લામાં ઊકાળે પાણી શેર ૦। રહે ત્યારે ઉતારે તથા ૬ પઈસાભાર રહે ત્યારે ઉતારે એવી રીતે દીન ૩ પીએ તો તાવ જાય.

## वायुपर कवात. २१९

રાસનાં ટાંક ૧ સુઠ ટાંક ૧ ગલો ટાંક ૧ કંટાસરી ટાંક ૧ સતાવરી ટાંક ૧ હરડે ટાંક

૧ દેવદાર ટાંક ૧ કડુ ટાંક ૧ અરડુસો ટાંક ૧ દસમુળી ટાંક ૧ એ સરવની બે પડી કરી પાણીમાં ઉકાળીએ તો વાને ટાળે.

## વાયુપર ગોળી. ૨૨૦

હીરાબોલ ટાંક ૨ હીંગ ટાંક ૨ હીંગબોડ ટાંક ૨ એ ત્રણ જણસને લસણના રસમાં ગોળી ૭ કરે અકેકી ગોળી વાસી પાણી સાથે દરરોજ ગળે ઘડી ૪ સુધી ઘઉનો ખાખરો ગોળ તથા મધ સાથે ખાય તથા આદા સાથે ખાય. દીન ૭ સુધી ખાય તો ગમે તેવો વાયુ ટાળે ખારૂ ખાટુ તેલ મરચાં આમલી વીગરે ખાવું નહીં.

## હરસ તથા લોહી પડતું હોય તેનો ઉપાય. ૨૨૧

સાકર ટાંક ૨ નાગકેસર ટાંક ૨ એ બંને વાસી પાણી સાથે દરરોજ ફાકે તો લોહી પ-

ડતુ રહે તથા કપડછાલ ખાંડી કપડછાંણુ કરી ટાંક ૨ ફાકે તો હરસ જાય. ખાટા ખારાની પરેજ રાખવી.

## लोहीवानो ऊपाय. २२२

ધોળીમુસળી ટાંક ૩ એખરો ટાંક ૩ પ- ડવોસહ ટાંક ૩ સોનાગેરૂ ટાંક ૩ માયા ટાંક ૩ ગોખરૂ ટાંક ૩ એ સરવેને ખાંડી કપડછાંણુ કરી વસાણુાના વજને સાકર ભેળવી દુધ અ- ગર પાણી સાથે ફાકેતો દી. ૭ સુધી દવા ક- રવી તેથી લોહી બંધ થશે.

## बंधेजनी गोळी. २२३

જાયફળ ટાંક ૩, એલચી ટાંક ૩, તજ સેકાણી ટાંક ૩, સમુદ્દરસોસ ટાંક ૩, સોહા ટાંક ૩, હીંગલોક ટાંક ૩, મસ્તકી ટાંક ૩, લોબાન ટાંક ૩, મીસરી ટાંક ૯, અફીણ ટાંક ૩, ઇસપ ટાંક ૩, ખોરાસાની અજમો ટાંક ૩, એ સરવને ખાંડી કપડછાણુ કરી પાનનો

રસ અગથીયાનો રસ તથા ભાંગરાનો રસ એ ત્રણેનું રસ મેળવી ચણા જેવડી ગોળી કરી પછી સવારે ગોળી ૧ દુધ સાથે ગળે તો બધ કુસાદને ટાળે.

## ધાત વધારવાનું ઓસડ. ૨૨૪

•હીંગલોક પૈસા ૧ ભાર, મસ્તકી ટાંક ૩ જાવંત્રી ટાંક ૩, મોગરાનાં બી ટાંક ૩, જાયફળ ટાંક ૩, ઝેરકચોલુ ટાંક ૩, મીસરી અફીણુ ટાંક ૩, કેસર વાલ, ૩, વછનાગ ટાંક ૩ પ્રથમ વછનાગને દુધમાં સોધીએ. ઝેરકચોળાને ઘીમાં સોધીએ. પછી સરવને ખાંડી કપડછાણુ કરીને પાનના રસમાં ગોળી મરી જેવડી વાળે, પછી સવારમાં ગોળી પાનરસ સાથે ખાવી. ઉપર દુધ સાકર પીએ તો નિર્ગત પુરૂષ સમરે.

## બંધેજની ગોળી. ૨૨૫

ગાજરના બીજ ટાંક ૩, ભાંગરાના બીજ

ટાંક ૩, જેઠીમધ ટાંક ૩, આમળાં ટાંક ૩, મુસળી ટાંક ૩, એખરો ટાંક ૩, ગોખરૂ ટાંક ૩, જંગલી લવીંગ ટાંક ૩, સાકર શેર ૦। એ સરવને ખાંડી કપડછાણ કરીને સાકર નાખીને મધ સાથે નાખી ગોળી ટાંક ૩ ને આંસરે કરી દરરોજ સવારે ગોળી ૧ ખાય, ઉપર દુધ પીએ તો નબળો પુરૂષ હોય તે સબળો થાય.

## तावनो ऊपाय. २२६

મુળાના પાતરાનો રસ ટાંક ૯, તે મધે મધ પૈસા ૧।। ભાર પરતીવાસ મુકીને દીન ૩ સુધી પીએ તો તાવ જાય.

## बायुनी अवलाय. २२७

મધ, સુંઠ પીપર, મરી, બ્રામી, અકલ-ગરો, ભારંગ, કમરકાકડીની બીજ, સુકાયલ પુકરમુલ એ સરવ વાનાં ખાંડી મધ સાથે આટે તો દાંત બંધાયેલા છુટી જાય.

## તેજની અવલાય. ૨૨૮

લવીંગ, તજ, તમાલપત્ર, નાગકેસર, એલચી, સુંઠ, પીપર, અકલગરો, બ્રાહ્મી, મરી, જાવંત્રી એ સઘળું ટાંક ૧ લેઈ સોનાના વરખ ટાંક ૨ એટલી જણસો ખાંડીને મધ સાથે• ચાટે તો તેજને વધારે.

## જીવ ચુંથાય, તાવ આવતો હોય, જીવ જામે જતો હોય તેનો ઊપાય. ૨૨૯

અગર, તગર, તજ, કરીયાતાની શળી મોથ, સુઠ, કડુ લવીંગ એટલાં વાનાં ઘશીને પીયે તો ઉપર કહેલા રોગને ટાળે.

## તાવ તથા અતિસારનો ઊપાય. ૨૩૦

અતીવિશની કળી, મોથ, કડાછાલ, કરીયાતુ, અગર સુઠ, એટલા વાનાં ધાણાના પાણીમાં ઘસીને ઠીકરી ૭ છમકારી પીએ દીન ૫ તથા ૭ તો આરામ થાય.

## कफ तथा तावनो ऊपाय. २३१

બોયરીગણી ટાંક ૧ ગળો ટાંક ૧ સુંઠ, એરંડાનું મુળ, અરડુશો, ભારંગ , તગર રોનીશ, ધીંસ, કાયફળ, એ સઘળું એકેક ટાંક લેવું તેની પડી એક કરી પાણી શેર ૨ ઉકાળી તેનું પાણી પૈસા ૫ ભાર રહે ત્યારે ઉતારીને ટાઢું કરી પીએ તો તાવ જાય. ઉપર ખીચડી લુખી જમે ખારૂં ખાટું પરેજ કરે.

## मरडानुं ओसड. २३२

સંખજીરૂ ટાંક ૧॥ ખાંડ સાથે ફાકે તો મરડો તથા લોહી પડતું બંધ થાય.

## मरडानो ऊपाय. २३३

ખડવાસ ટાંક ૨॥, મલાઇ સાથે ચાટે તો મરડો બંધ થાય. ઉપર ચોખા, છાશ, દહી કુર જમે.

## मरडानो त्रीजो ऊपाय. २३४

धाणा तथा वरीआळी बेने भुजीने साकर साथे फाके तो मरडे लोही पडतु बंध थाय.

## मरडा, अतिसार, तथा संघरणीनो ऊपाय. २३५

पोस, धाणा, सुआ, वरीआळी, नागकेसर, सोनागेरू, ईंदरजव, कडाछाल टांक २, पडवास, एखरो, अफीण ए सघळुं अेक टांक लेवुं ए सरवने खांडी कपडछाण करी पछी बे पैसाभार ऊनुं पाणी करे तेने टाढु थवा दई ते पाणीथी गोळी बांधे चणीबोर प्रमाणे पछी सवार सांज दररोज एक गोळी चोखाना पाणी साथे गळे दीन ५ तथा ७ तो ऊपर कहेला सरव दरदनो नाश करे.

## ऊबकानो ऊपाय. २३६.

आगर, करीआतु, भमरीनुं घर, नाळी-

એરની ચોટલી, મોથ, કમળકાકડી એટલાં વાનાં પાણીમાં ઘસીને પીએ તો ઉબકા મટે.

## करमीआनो ऊपाय. २३७

ધાણા સુંઠને વાટીને પીએ તો કરમ મટે સુખડ ઘી સાથે પીએ તો કરમ મટે.

## बकारीनो ऊपाय. २३८

રૂદ્રાક્ષનો મણકો ઘસી પીએ તો બકારી મટે.

## ऊबकानो ऊपाय. २३९

પીપરમરી, ચોખાની ધાણી એ સરવ ખાંડી મધ સાથે ચાટે તો આરામ થાય.

## ऊबकानो ऊपाय. २४०

મોરના પીછાની રાખ, નાળીએરની ચોટલાની રાખ, સુંઠ, પીપર એટલા વાના મધ સાથે ચાટે તો મટે.

## भुख लाग्यानो ऊपाय. २४१

લીમડાની લીંબોઇ, લવીંગ એ બેને પા-

ણીમાં વાટી પીએ તો ભુખ વધારે મોઢે સ્વાદ આવે.

## भुख तथा वानो ऊपाय. २४२

ચીત્રો, આમળાં, સીંધવ, સુંઠ, સંચળ, ધાણ્યુ, તંતાણી, હરડે, પીપર, વરળી, ડાડમની છાલ, આમળબેતસ, જીરૂ, મરી, જવખાર, હીંગ એ સઘળું એકેક ટાંક લેવું એ સરવને લીંબુના રસમાં ગોળી ચણીઓર જેવડી કરે તે દરરોજ સવારે ખાય તો ભુખને વધારે તથા વાને ખાળે.

## अजीरणनो ऊपाय. २४३

પીંપરને વાટી ગોળ સાથે ગોળી કરી ખાય તો આરામ થાય.

## वानी गोळी. २४४

પીંપળીમુળ ટાંક ૫, સુંઠ ટાંક ૫, ગોળ શેર ૦॥ એની ગોળી સોપારી જેવડી કરીને

સવારે ખાય તો પેટના વાને ટાળે, ભુખને વધારે. ફળતર વગેરેને ટાળે.

## आंमवानुं ओसड. २४८

ધાણા ટાંક ૩, વરીઆળી ટાંક ૩, અજમોદ ટાંક ૩ એ ત્રણ જણસને ઠીકરામાં સેકીને પછી વાટી ચોળીને પાણી નાંખી પીએ તો મરડો ગરમી તાવ આમવા વીગેરેને મટાડે.

## आंमवा तथा लोही पडे तेनो उपाय. २४६

સંખજીરૂ ટાંક ૧॥ સાકર ટાંક ૧॥ બેળીને દીવસ ૩–૫ સુધી દહીના મઠા સંઘાતે ફાકે તો પછી કુરને મઠો જમે તો મરડો લોહીવાડો હરેક જાતના પેટના રોગ મટે.

## मरडानो उपाय. २४७

આમળાં આંબાની ગોટલી કેરીનો મરવો સોનાગેરૂ ધાવડીનાં ફુલ શીમળા ફુલ એ સ

મલુ અકુક ટાંક લેવું. એ સરવેને ખાંડી કપ-ડછાણ કરીને સર્વ બીજનું તોલ બરોબર સાકર મેળવીને વાસી પાણી સાથે ફાકે તો ગમે તેવો ગરડો હોય તો મટે દહી કુર જમે.

## आंखनुं अंजन. २४८

સાકર હીમજી હરડે તથા આટોડીનું મુળ એ ત્રણે જણસ પાણીમાં ઘસી આંખે અંજન કરે તો ગમે તેવી દુખતી આંખ મટે. તથા ગરમી તથા પાણી ઝરતું હોય તો મટે.

## आंखनुं ओसड. २४९

બાવળનું મુળ સાકરમાં ઘસીને અંજન કરે તો આંખ ગમે તેવી ગળતી હોય તો આરામ થાય.

## बैराने लोहीवानो उपाय. २५०

સેકટાની જડ તથા વધારો બેને દુધમાં ઘસીને સાકર પૈસાભાર મુકીને પીએ તો આરામ થાય.

## बैराने धात जती होय तेनो उपाय. २५१

મેંઢી મુસળી એખરો ઉટકંટીની છાલ

માયાં, સોનાગેરૂ સાકર ટાંક બાર પેલુ બધું ટાંક ૧ એ સરવેને ખાંડી દીન ૫ સુધી દુધ શેર ૧ ના સાથે ફાકે તો ધાત વહેતી બંધ થાય ખારૂં ખાટું પરજ પાળવી.

## લોહીવાનું ઓસડ. ૨૯૨

આમલીના ચીચોડા પૈસા ૧ાા ભાર જુ-ની ઈંટનો ભુકો પૈસા ૧ ભાર આમળાં પૈસા ૧ ભાર તજ પૈસા ૧ ભાર પ્રથમ ચીચોડાનાં છોતરાં કાઢીને પછી સરવે ખાંડે તેને કપડ-છાણ કરીને સાકર પૈસા ૪ ભાર નાંખી સ-રવ એકઠું કરીને ફાકે તો આરામ થાય.

## બૈરાનું લોહીવાનું ઓસડ. ૨૯૩

સીમળાની છાલ તથા તેનાં ફળ ટાંક ૩ ધાવડીનાં ફુલ ટાંક. ૩ કેસુડાનાં ફુલ ટાંક ૩ ચંપાની કળી ટાંક ૩ એ સરવે ખાંડી કપડ-છાણ કરી મસાલાના વજન પ્રમાણે સાકર ભેળીને વાશી પાણી સાથે ટાંક ૩ ને આશરે

દરરોજ ફાકે તો લોહી વા તથા ધાત વહેતી બંધ થાય ને ભૂખને વધારે.

## मरडानुं ओसड. २५४

પોસનાં છોડાં ટાંક ૧॥ સેકીને સાકર ટાં-ક ૨ માં ભેળીને ફાકે તો મરડો બંધ થાય.

## मरडानुं ओसड. २५५

ધાણા ટાંક ૩ સુઠ ટાંક ૩ અજમોદ ટાં-ક ૩ સુવા ટાંક ૩ એ સરવેને ઠીકરીમાં શે-કીને તેમાંથી પૈસાભાર બે વાટીને સાકર પૈ-સા ૨ ભાર નાંખીને પાએ તો મરડો ચુંચુ-ઓટ લોહી પડતું હોય તે વીગરે બંધ થાય. ઉપર દહીંને ખીચડી જમવી.

## मरडानुं ओसड. २५६

પકવાસ પૈસા ૦॥ ભાર દહી તથા મ-લાઇ સાથે ગળે તો આરામ થાય.

## मरडानुं ओसड. २५७

દહી સંઘાથે શાઈ ગળે તો આરામ થાય.

## મરડાનું ઓસડ. ૨૫૮

રાળ ટાંક ૨ કાથો ટાંક ૨ સાકર ટાંક ૩ ભાગ ત્રણે ભેગા કરી વાસી પાણી તથા ગલાધં સાથે પીએ તો મરડો લોહીયાડ એ સર્વે ટાળે ખાટું ખારૂ મુળા ધા વીગરે તજે.

## મરડાનું ઓસડ. ૨૫૯

કડાછાલ સુંઠ, મરડાસીંગ, બીલી, અજમોદ, સુઆ, વાળો, મોથ, આંબાનો મોર ટાંક ૩, ધાવડીના ફુલ, અતીવીશ, ગળો, ધાણા કેરીના મરવા, ઈંદ્રજવ, એ સઘળું અકેક ટાંક લેવું મોરરસ ટાંક ૧ એટલાને કવાથ અથવા ખાંડીને ચુરણ કરીને ફાકે તો ગમે તેવો મરડો અતીસાર શુળ વીગેરેને મટાડે.

## સંધીયો ફરકીયો તથા અકડવાનો ઉપાય. ૨૬૦

હીરાબોળ, હીંગ, હીંગલોક, પીપર લસ-

ણુની ફળી ટાંક ૨ બેગુ ટાંક એકેક લેવું એ સરવને વાટી મરી જેવડી ગોળી કરવી દરરો-જ સવારમાં એકેક ગોળી વાસી પાણી સાથે ગળવી ઉપર સુઠ પાણીમાં ઉકાળીને પાણી પીવું અને ધઉંનો ખાખરો ને મધ અ-થવા ગોળ ઘી વગેરે ખાવું પરેજ પાળવી.

## ચુંકનો ઉપાય. ૨૯૧.

સુંઠ ટાંક ૧ પીપર ટાંક ૧ મરી ટાંક ૧ ચવક ટાંક ૧ ચીમો ટાંક ૧ સાગછોડા ટાંક ૩ પીપરડીનાં પાંદડાં એ સરવેને ઉકાળી પીયે તો ચુક મટે.

## ચુંકનો ઉપાય. ૨૯૨

અજમો શેર ૦। વાટીને પાણી શેર ૦। કરે તેમાં હીંગ નાંખી પીયે તો આરામ થાય.

## ચુંકનો ઉપાય. ૨૯૩

હીંગારાના ગોળા ટાંક ૨ ની ગોળી કરી ગળે તો ચુક મટે.

## ચુંકનો ઉપાય. ૨૬૪

આદાનો રસ શેર ૦। એરંડીયુ દીવેલ પૈસા ૨ ભાર પીયે તો ચુક મટે.

## ચુંકનો ઉપાય. ૨૬૫

મરી ટાંક ૨ તજ સેલાણી ટાંક ૨ સુંઠ ટાંક ૨ એ સરવને ઉકાળીને પીયે તો આરામ થાંય.

## ચુંકનો ઉપાય. ૨૬૬

પીંપરડીના પાંદડા શેર ૧, પાણી શેર ૨ માં ઉકાળી પાણી શેર ૦। રહે ત્યારે ઉ-તારી ને પીએ તો પછી લીંમડો તળે ઉપર મુકે પછી પેટ ઉપર ઢાંકણી ઉની મુકે પછી પાછો લીંબડો બાંધે આરામ થાય.

## ઉધરસ, ખેનનો મલમ. ૨૬૭

ભોંયરીંગણી ટાંક ૨।।, સુંઠ ટાંક ૨।।, ગલો ટાંક ૨।। પુકરમલ ટાંક ૨।। એ સરવની પડી ૧ કરી પાણી શેર ૨ માં ઉકાળી પાણી

શેર ૦ા રહે ત્યારે ઉતારીને ગાળીને પીએ સવારમાં સાંજે શેર ૧ પાણીમાં ઉકાળે નવટાંક પાણી રહે ત્યારે ઉતારીને પીએ એવી રીતે દીન ૭ સુધી કરે તો આરામ થાય. ખારૂં ખાટું તેલ આમલી વીગેરે એટલી જણસની પરેજ પાળવી.

## ધાતનો ઉપાય. ૨૬૮

ઉંટકંટાની છાલ ગોખરૂ ધોળીમુસળી કાળીમુસળી સીમળાનાં ફુલ નગોડનાં બીજ માલકાંકણી સતાવરી બહુફલી સુંઠ તજ ઇસપન આજમો ખુરાશાની એ સઘળું અકેક ટાંક લેવું એ. સરવને ખાંડી ચુરણ કરી કપડછાણ કરીને મશાલાના વજન બરાબર સાકર ભેળીને રોજ પૈસા ૧ ભાર દુધ શેર ૧ સાથે ફાકે તો ધાત તથા ભુખને વધારે નબળાઇ તથા પ્રમેહને ટાળે લોહી વધારે ગરમીને ટાળે મરડાને બાંધે નાકૌવતને ટાળે ગમે તેવો વા તે ઉપર પરેજ પાળવી.

## લાડવા કરવાની વીધી. ૨૬૯

મેથી શેર ૧ દલી ને દુધમાં ભીંજવીને ઘી શેર ૧ માં તળી તથા અડદના સત્વ શેર ૧ માં તળીએ તથા સુંઠ શેર ૦॥ ગોખરૂ ટાંક ૯ ખારેક શેર ૦॥ કોપરૂ શેર ૦॥ અ-શાળીયો શેર ૦॥ ખસખસ શેર ૦॥ દરાખ બેદાત શેર ૦॥ ચારોલી શેર ૦॥ એટલાં વ-સાણાંને ઘીમાં તળીએ પછી પીંપળીમુળ ટાંક ૯ મરી ટાંક ૯ ધોળીમુસળી ટાંક ૯ કાળીમુ-સળી ટાંક ૯ સતાવરી ટાંક ૯ બલબીજ ટાંક ૯ બદામનીમીંજ ટાંક ૯ દાલચીની ટાંક ૯ ઘી શેર ૪ તથા ગોળ શેર ૪ એનો પાક કરી પેલાં સરવ વસાણાં પેલા પાકમાં નાંખી લા-ડવા કરે શેરના ૩ પ્રમાણે પછી સવારે એક લાડવો ખાય ઉપર દુધ શેર ૧ પીએ તો લો-હીને વધારે ધાતને વધારે.

## લાડવાની બીજી વીધી. ૨૭૦

મેથી શેર ૧ સુંઠ શેર ૦॥ ઘઉંનો સા-

થુઓ શેર ૧ ગોખરૂ ટાંક ૯ પીંપરીમુળ ટાંક ૯ અશાળીઓ ટાંક ૯ ખસખસ ટાંક ૯ કોપરૂં શેર ૦॥ ખારેક શેર ૦॥ ઘી શેર ૨ ગોળ શેર ૨ ઘી ગોળ ફીણીને પેલા સરવ વસાણું ભેળીને લાડવા વાળે પછી દરરોજ એક ખાવો ઉપર દુધ શેર એક પીવું ને પરેજ પાળવી ખાટા ખારાની.

## धात वधार्यानुं ओसड. २७१.

સુંઠ ધોળીમુસળી કઉચ ગોખરૂ એ સઘળું ટાંક ૯ લેવું ગોળ શેર ૦॥ ઘી શેર ૦। એ સરવને એકઠું કરી તેની ગોળી સાત કરે. સવારે એકેકી ગોળી ખાય તો ધાત વધારે ને ઉપર દુધ શેર ૧ પીએ તો સારૂ આંમલી હીંગ મરચું પરેજ પાળવી.

## ताव, उधरस तथा कफने टाळे तेनो उपाय. २७२

વછનાગ ટાંક ૧ હીંગલોક ટાંક ૧ મરી

ટાંક ૧ ટંકણખાર ટાંક ૧ એ સરવે ખાંડી કપડછાણ કરીને આદાના રસમાં ગોળી મગના જેવડી કરે, પછી પાનમાં ગોળી ૧ ખાય તો તાવ જાય.

## वाडानी गोळी. २७३

હીંગબોક અફીણ જાયફળ કેસર સોનાગેરૂ એ સઘળું એકેક ટાંક ૧ લેવું એ સરવની ગોળી ૭ કરે તેને દરરોજ ચોખાના ધોવણ સાથે ગોળી ૧ ગળે તો ગમે તેવો વાડો મટે સરવની પરેજ પાળવી.

## सास तथा उधरसनो उपाय. २७४

બેહેડાં ટાંક ૩ આંગળાં હરડાં સીંધવ સુંઠ મરી લવંગ કાયફળ એ સઘળું ટાંક ૩ લેવું. એ સરવને ખાંડી કપડછાણ કરી આદાના રસમાં ગોળી ચણા જેવડી કરે પછી ગોળી ૧ મોંમાં રાખે તેનો રસ ગળે તો સાસ ઉધરસ ને કફને ટાળે ખારૂં ખાટું ખાવું નહીં.

## સીતમુરછા તેની અવલાઇ. ૨૭૯

કાયફળ ટાંક પુકરમુળ સુંઠ પીપર મરી ધુમાસો સુઆ લવીંગ અકલકરો કમળકાકડીની બીજ પીપર એ સઘળું ટાંક ૩ લેવું. એટલાં વસાણાં કપડછાણુ કરી મધમાં ચાટે તો શીતમુરછાને ટાળે.

## ગોખરૂ પાક. ૨૭૬

ગોખરૂ શેર ૨ તેને દળાવીને પછી ગાયનું બીઇ શેર ૧૦ તેમાં રાંધી રંધાતાં બચકા તથા લોદા જેવું થાય ત્યારે ઘી શેર ૦॥ નાંખીને હલાવીએ પછી દાણાદાર થાય ત્યારે ઉતારીને લવંગ ટાંક ૨॥ જાયફળ ટાંક ૨॥ જાવંતરી ટાંક ૨॥ અકલગરો ટાંક ૨॥ તજ ટાંક ૨॥ તમાલપત્ર ટાંક ૨॥ તાલીસપત્ર ટાંક ૨॥ નાગકેસર ટાંક ૨॥ હીંગળોક ટાંક ૨॥ મસ્તકી ટાંક ૨॥ સુંઠ ટાંક ૨॥ મરી ટાંક ૨॥ જંગલી લવંગ ટાંક ૨॥ સમુદ્રસોસ ટાંક ૨॥ ઇસપન ટાંક ૨॥ અજમો ખોરાસાની ટાંક ૨

ખાંડ તથા સાકર શેર ૩ મેળીને પછી સવારે પૈસા ૩ ભાર ખાય તે ઉપર દુધ શેર ૧ પીયે તો નીરગત જાય ધાતને વધારે.

## लवंगपाकना वसाणा. २७७

લવંગ શેર ૦। ગાયનું દુધ શેર ૧૦ તે મધ્યે લવીંગ રાંધવા સારૂ માવા જેવું થાય તેવારે ઘી શેર ૦॥ નાંખીને દાણાદાર થાય તેવારે ઉતારી પછી જાવંતરી ટાંક ૨ જાયફળ ટાંક ૨ સમુદરશોસ ટાંક ૨ એલચી ટાંક ૨ તજ સેલાગ્રી ટાંક ૨ ઈસપન ટાંક ૨ અજમો ખોદ્રાસ્તનો ટાંક ૨ હીંગબોક ટાંક ૨ ગરતકી ટાંક ૨ ધોળીમુસળી ટાંક ૨ કાળીમુસળી ટાંક ૨ સતાવરી ટાંક ૨ સુંઠ ટાંક ૨ મરી ટાંક ૨ સાકર શેર ૩ મેળીએ તે દરરોજ પૈસા ૩ ભાર ખાવું તે ઉપર બકરીનું દુધ પીયે તો ચોરાશી વાયુને ટાળે.

## आसंघ पाक. २७८

આસંધ શેર ૧ અને ગાયના દુધ શેર

૧૦ માં રાંધવું સઘળું જાડુ થાય તેવારે ઘી શેર ૦॥ નાંખે દાણાદાર થાય ત્યારે ઉતારે પછી સુંઠ પીંપર. મરી. લવંગ. કંકોલ. આ-સન, અસાળીયો. સમુદરશોસ. સતાવરી. ખ-સખસ ઘરડેદળ રસના. એ સઘળું ટાંક બે બે લેવું. એ સરવને ખાંડી નાંખે તેમા સાકર તથા ખાંડ શેર ૨ ભેળીને પઇશા ૩ ભાર દરરોજ ખાય ઉપર બકરીનું દુધ શેર ૦॥ પીયે તો ગમે તેવા વાયુને ટાળે. સંધીવા તથા ચોરાશી જાતના વાને ટાળે લોહી વધા-રે સુઆરોગને ટાળે પદર લોહીવા તથા ન-બળાઇને ટાળે ખાટું ખારૂં તેલ આમલી-મરચાંની પરેજ પાળવી.

## સુવા પાકની વીધી. ૨૭૯

સુઆ શેર ૨ તેને દળીને ગાયનું દુધ શેર ૧૦ તેમાં રાંધીએ લોંદા જેવું થાય તેવારે ઘી શેર ૦॥ નાંખીને હલાવીએ સારૂ દાણા-દાર થાય ત્યારે તજસેલાણી ટાંક ૧ તમાલ-પત્ર ટાંક ૨ એલાઇચી ટાંક ૨ નાગકેસર ટાંક

૨ સુંઠ ટાંક ૨ પીંપર ટાંક ૨ મરી ટાંક ૨ ચવક ટાંક ૨ ચીતરાછાલ ટાંક ૨ સતાવરી ટાંક ૨ સીમલાના છોડ ટાંક ૨ તગર ટાંક ૨ એ સરવેની ખાંડી કપડછાણ કરીને ખાંડ શેર ૨ ભેળવીએ પછી દરરોજ પૈસા ૩ ભાર સવારે ફાકે તો સુવારોગ વાયુ તાવ મરડો આમના અજીરણ સોજા વીગરેને ટાળે. ભુખ લાગે લોહી વધારે. ઉપર આગલી સરસીઆમાં નાખેલી કેરી તેલ વીગરેની પરેજ પાળવી.

## असाळीया पाकनी वीधी २८०

અસાળીયો શેર ૨ તેને દળાવીને પછી ઘી શેર ૧ પ્રથમ ઘી શેર ०॥ માં મોહી પછી ગાયના દુધ શેર ૧૦ માં રાંધીએ. સારૂ જાડું થાય ત્યારે ઘી શેર ०॥ નાખી દાણાદાર થાય ત્યારે ઉતારે. પછી લવીંગ ટાંક ૨ એલચી ટાંક ૧ હરડેદળ ટાંક ૨ અખરો ટાંક ૨ બલબીજ ટાંક ૨ ગોખરૂ ટાંક ૨ સમુદરસોસ ટાંક ૨ તમાલપત્ર ટાંક ૨ નાગકે-

સર ટાંક ૨ લવીંગ ટાંક ૨ તજ ટાંક ૨ સુંઠ ટાંક ૨ પીંપર ટાંક ૨ મરી ટાંક ૨ એ સરવેને એકઠું કરી ખાંડી કપડછાણ કરીને ખાંડ શેર ૨ મેળીને ફાકે. પૈસા ૩ ભાર હરરોજ તો વાયુને ટાળે ભૂખ. લોહી. ધાત. કઉવત. સફાળાઈ વીગેરેને વધારે. તથા ચોરાશી વા નબળાઈ વીગેરેને ટાળે.

## સસણીનું ઓસડ. ૨૮૧

રાતા અગથીઆના ફુલનો રસ ટાંક ૧ તથા મટીનો ભુકો ટાંક ૧ પીએ તો સસણીનો રોગ મટે તથા અંદર સમી જાય.

## મીત્ર હોય તેમાં તુટ પડે. ૨૮૨

જાયની ડાળી ઘસાતી હોય તે લાવીએ બેહુના ઘર ઉપર નાંખીએ તો તુટે.

## ખીલનો ઉપાય. ૨૮૩

તલનુ મુળ ખાંડીને ખીલને બાંધીએ તો મટે.

## વીંછુંનો ઉપાય. ૨૮૪

ઉજલી તળવંજનું મુળ શનીવારે નોતરીને

રવીવારે લાવીએ પછી જેને વીછું કરડે તેના ડંક ઉપર પાણીમાં ઘસીને ચોપડે તો મટે.

## સાકીણીનો ઉપાય. ૨૮૫

કુંભાનું ડાળ લાવીને નીસા ઉપર ઘસીને અંજન કરે તો સાકીણી જાય.

## સરપ ઘરમાં ના આવે તેનો ઉપાય ૨૮૬

વેઉનું મુળ રવીવારે લાવીને ઉંબરા હેઠળ દાટીએ તો સરપ ઘરમાં આવે નહી.

## ભરતાર વશ કરવાનો ઉપાય. ૨૮૭

જાયના ફુલ તથા પાંદડાં તેલ માંહે પ-રઠીએ તે તેલ અફીના છુપા ભાગમાં લ-ગાડીએ તો ભરતાર વશ થાય.

## ખસનો ઉપાય. ૨૮૮

સફેતો, પોહઝન, કપુર, એ સરવેને માં-ખણમાં મેળવી લગાડે તો આરામ થાય.

## મેમુદીનો ઉપાય. ૨૯૦

ઘોડાવજ ઘસીને મેમુદી ઉપર લગાડવી પછી ઉપર રૂ દાબવું જેથી આરામ થાય.

સમાપ્ત.

# જાહેર ખબર.

સર્વે સદ્ગૃહસ્થોને નમ્રતા પૂર્વક વીનંતી કરવામાં આવે છે કે અમારી પાસેથી નીચે લખેલાં પુસ્તકો વેચાતી મળશે.

| | |
|---|---|
| ચંદ્ર શીખરનો રાસ કીં. રૂ | ૧-૮-૦ |
| શ્રીપાળ મહારાજાનો રાસ રૂ | ૦-[illegible]-૦ |
| અંજના સતીનો રાસ. | -૬-૦ |
| છ ભાઈનો રાસ | -૨-[illegible] |
| લીલાવતીનો રાસ | [illegible] |

આ સીવાય બીજા [illegible] જૈનના [illegible] નવા જૈન ધર્મના પુસ્તકો અમારી દુકાને મળશે.

કેશવલાલ જેચંદ.

[illegible] અમદાવાદ ગાંધીરોડ દુકાન

નંબર. ૪૮